

TURPINĀM

iespiestās un elektroniskās avīzes „Izglītība un Kultūra”, elektronisko žurnālu „Pirmsskolas Izglītība” un „Vecākiem”, iespiestā žurnāla „Praktiskie Rokdarbi” un laikraksta „KultūrZīmes”
2019. gada abonēšanas kampaņu REDAKCIJĀ.

KOMPLEKTĀ IZDEVĪGĀK!

Sk. 15. lpp.

Mūsu likums – nenodarīt pāri bērnam, bet viņam palīdzēt

FOTO: Andris Bērziņš

Lai sekmētu Rīgas pirmsskolu darbinieku ieguldījuma sistēmisku izvērtēšanu, lai motivētu darbiniekus paaugstināt darba kvalitāti, kā arī lai izteiktu atzinību par sasniegumiem un ieguldījumu pirmsskolas izglītībā un tās attīstībā Rīgā, RD IKSD pasniedz balvas labākajiem bērnu darbiniekiem.

IK ILZE BRINKMANE

„Savu pirmsskolu esam būvējuši kā māju, nevis kā iestādi, arī visu no tā izrietošo – visi ir saime, visi ir piederīgi, visi ir atbildīgi. Galvenais ir cilvēcība. Manuprāt, tas ir galvenais, kas piesaista gan darbiniekus, gan bērnus un viņu vecākus,” stāsta pirmsskolas izglītības iestādes (PII) „Madariņa” vadītāja **Rasma Purmale**, kura šogad saņem divus nozīmīgus apbalvojumus: Rīgas domes (RD) Izglītības, kultūras un sporta departamenta (IKSD) Martas Rinkas piemiņas balvu „Mūžs vēltīts bērniem” un valsts augstāko apbalvojumu – Atzinības krusta IV šķiru. Par to R. Purmale saka paldies savai saimei, kura novēr-

tības iestādes (PII) „Madariņa” vadītāja **Rasma Purmale**, kura šogad saņem divus nozīmīgus apbalvojumus: Rīgas domes (RD) Izglītības, kultūras un sporta departamenta (IKSD) Martas Rinkas piemiņas balvu „Mūžs vēltīts bērniem” un valsts augstāko apbalvojumu – Atzinības krusta IV šķiru. Par to R. Purmale saka paldies savai saimei, kura novēr-

tējusi viņas paveikto un ieteikusi apbalvojumam.

Kā atradāt līdzīgi domājošos? Vai arī viņi atrod jūs?

Mūsu pirmsskola ir viena no vecākajām Rīgā. No Martas Aveniņas pētījuma izriet, ka pirmsākumi meklējami 1878. gadā, tātad ap 140 gadu, un mantojumā ir arī pirmās brīvās Latvijas pieredze. Mantojums ir darba tikums un tie cilvēki, kam tas piemīt – kuri vēlas būt kopā ar tādu lielu un gudru cilvēku, ko saucam par bērnu, un kuri šurp ir atnākuši, te paliek un strādā. Ruta Rudzīte šajā pirmsskolā strādā jau 51 gadu un pērn saņēma Atzinības krustu, Alma Trukšāne – 45 gadus, Ina Bušmane – 48 gadus, pamazām ienāk jaunie skolotāji. Darbinieki

man allaž teikuši, ka viņi nenāk uz darbu, bet nāk uz mājām.

man allaž teikuši, ka viņi nenāk uz darbu, bet nāk uz mājām.

Māju izjūta ir jāveido... Ko savā darba dzīvē esat vēlējusies paveikt, un kas ir izdevies?

Tas ir samērā filozofisks jautājums. Domāju, katrs cilvēks, kas strādā, vēlas savu darbu

Turpinājums 3. lpp. ►

REDAKCIJAS SLEJA

Daiga Kļanska,
laikraksta
„Izglītība un Kultūra”
galvenā redaktore

FOTO: no personiskā arhīva

Atskatoties uz Latvijas Republikas proklamēšanas 100. gadadienas svinībām, priecājos, ka tās mums visiem kopā izdevās greznas, radošas, sirsnīgas, svinīgas, saliedējošas, skaistas, skanīgas. Mani priecēja doma par Latvijas rīta ieskandināšanu saullēktā, tādēļ jau rīta agrumā biju pie Brīvības pieminekļa. Sākotnēji debesis slēpās novembra mākoņos un gluži kā svētība nolija pat neliels lietus. Tobrīd folkloras kopa „Grodī” vairākās dziesmās daudzinaja sauli – un mākoņi pašķīrās, debesis kļuva aizvien gaišākas, un austošās saules stari debesu pamali teju vai pārklāja ar zeltu. Vējā skaisti plīvoja mūsu sarkanbalt-sarkanais karogs.

Vēsturiski neaizmirstams mirklis bija klātbūtne Saeimas svinīgajā sēdē Latvijas Nacionālajā teātrī. Vēlos izcelt Saeimas priekšsēdētājas Ināras Mūrnieces teikto: „Iepriekšējais Saeimas sasaukums pieņēma vēsturisku lēmumu par pāreju uz izglītību valsts valodā visos līmeņos. Beidzot to panācām, lai gan jau sen apzinājāmies, ka latviešu valodas lomas aizsardzība un kopīgu valstisku vērtību stiprināšana jauniesos ir nācijas pašapziņas un turpinātības jautājums. Latviešu valoda ir mūsu nacionālās identitātes neatņemama daļa – unikāla, sena un mums vismiļākā. Mūsu valsts ir vienīgā vieta pasaulē, kur latviešu valoda var augt, attīstīties un uzplaukt. Un jāatzīst – tā pārāk ilgi bijusi apdraudēta.” Šos Saeimas priekšsēdētājas vārdus valdībai ir jāpatur prātā, kad lems par jauno pamatzglītības standartu, kurā latviešu valodas un literatūras nozīmīgums tiek apzināti samazināts. Būs nepiedodami, ja gadiem ilgi centieni iedzīvināt mācības tikai latviešu valodā jau tuvākajos gados pārvērtīsies par vienkāršrunas apguvi.

Un vēl gribu aicināt ieklausīties tajā, ko ekumēniskajā dievkalpojumā teica arhibīskaps Jānis Vagns: „Zinu, ka kristīgas vērtības ir piesauktas tik bieži, ka skan kā novalkāta frāze bez satura. Tas ir tādēļ, ka ļoti reti kāds ir mēģinājis iedziļināties, kas tad ir tās kristīgās vērtības. Ja kristieši ar to saprot tikai protestus pret kādiem minoritāšu pasākumiem, tas ir tikpat bēdīgi kā tad, kad intelektuāli vīpsnā par tikumisko audzināšanu un to izprot tikai kā nestāstīšanu bērniem par seksu. Gan tikumība, gan kristīgas vērtības ir daudz vairāk par to. Praktizēt kristīgas vērtības nozīmē dzīves izaicinājumiem un uzdevumiem izvēlēties tādu pieeju, kādu savā dzīvē lietoja Kristus. Dzīvot saskaņā ar kristīgajām vērtībām nozīmē savas dienišķās izvēles izdarīt ar to pašu nolūku, kāds bija Kristum. Un, to darot, būt gatavam – jo tas var izrādīties neizbēgami – pieņemt tās pašas sekas, kādas piedzīvoja viņš. Kā tas notika Gunāram Astram un Lidijai Doroņinai-Lasmanei. To mācīties un to mācīt nozīmē tikumisku augšanu un audzināšanu. Tā var būt stipra saistviela katrai dzīves celtnei.”

Aicinu ne tikai paturēt prātā šīs atziņas, bet arī ikdienas darbos rīkoties atbilstīgi tām. Adventes laikā, gaidot Ziemassvētkus, piepildīsim savu ikdienu ar mieru, labestību, atsaucību un gaismu!

LU saņem 250 000 eiro ziedojumu projektu turpināšanai

Publicitātes foto

◀ Lai turpinātu atbalstīt dabaszinātņu, medicīnas un veselības zinātņu jomas attīstību vēl plašākā mērogā, mecenāts SIA „Mikrotikls” ir ziedojis 250 000 eiro Latvijas Universitātei (LU). Līdzekļi tiks izmantoti iesāktu augstskolas projektu turpināšanai un pilnveidošanai.

„Mikrotikls” ražo datortiklu aprīkojumu, tā pamatprodukcija ir bezvadu iekārtas un maršrutētāji. Kopš 2015. gada LU no mecenāta ir saņēmusi četrus ziedojumus 2 miljonu eiro kopsummā. LU Fonds šos ziedojumus administrē, kā arī seko projektu attīstībai.

Pateicoties iepriekšējiem „Mikrotikla” ziedojumiem, LU pētnieki un mācībspēki īstenojuši 16 vienīgus projektus, to vidū notikusi pirmā LU zinātnieku ekspedīcija uz Antarktiku, izveidota eksperimentāla laboratorijas kristālu audzēšanas iekārta u. c.

Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisiju vadīs Ašeradens

FOTO: Ieva Abele, Saeima

◀ Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisiju vadīs Arvils Ašeradens, kas pārstāv partiju apvienību „Jaunā VIENOTĪBA”. Komisijas priekšsēdētāja biedra amatā ievēlēts Raivis Dzintars (Nacionālā apvienība – NA), bet sekretāres – Evija Papule („Saskaņa”). Komisijā strādās arī deputāti Iveta Benhena-Bēkēna („KPV LV”), Ilmārs Dūritis un Marija Golubeva (abi – „Attīstībai / Par!”), Edgars Kucins („Saskaņa”), Anita Muižniece (Jaunā konservatīvā partija – JKP), Ivars Puga („KPV LV”), Inguna Ribena (NA), Ilga Šuplinska (JKP) un Jānis Vucāns (Zaļo un Zemnieku savienība). Komisiju sastāvs noteikts ar Saeimas 20. novembra ārkārtas sēdes lēmumu.

Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas pārziņā ir vairākas nozīmīgas un savstarpēji saistītas nozares: izglītība, kultūra, zinātne, sports un valodas politika.

Atklāta atjaunotā Alfrēda Kalniņa Cēsu Mūzikas vidusskola

Publicitātes foto

◀ 31. oktobrī Cēsīs, Lielajā Kalēju ielā 4, atklāta atjaunotā Alfrēda Kalniņa Cēsu Mūzikas vidusskola.

Arhitekta Imanta Timermaņa pārprojektētā skola sastāv no divām savstarpēji savienotām ēkām: divstāvu ēkas ar kopējo platību 328,8 m² (1895) un trīsstāvu ēkas ar kopējo platību 256,8 m² (1997). Tās atjaunojot un pārbūvējot, veikta telpu pārplānošana, iekšējo un ārējo inženiertīklu izbūve, apkures un apgaismojuma sistēmas nomaiņa, teritorijas labiekārtošana, kā arī kardināli skaņas izolācijas uzlabojumi.

Ēku atjaunošanas projekta autori – SIA „Projektēšanas birojs „Austrumi””, būvuzņēmējs – SIA „Woltec”. Projektā investēti aptuveni 385 tūkstoši eiro.

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 12. NOVEMBRA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA”

- ◆ Četrus gadus vecu bērnu āra aktivitātes rudenī
- ◆ Zīmēšana – emociju un rīcības līdzsvarošana
- ◆ „Vaifija spēle” rosina kritiski domāt, zināt un prast

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 12. NOVEMBRA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „VECĀKIEM”

- ◆ Sajūtu un motorikas attīstība. Kādēļ jāveicina kustības un pirkstiņi jāvingrina jau pirmskolā
- ◆ Kā rīkoties, ja bērns aizrāviens ar videospēlēm
- ◆ Spēlēšanās – bērnu spēju pilnveidošanas līdzeklis

IZGLĪTĪBA KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze” iznāk kopš 1948. gada 1. janvāra, kopš 1990. gada 1. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība”, kopš 1994. gada 6. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts „Izglītība un Kultūra” Izdevējs: SIA „AB konsultants” Vienotais reģistrācijas numurs: 40103361805 Latvijas Republikas UR masu informācijas līdzekļa reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese: Dzirnau iela 21 Rīgā, LV-1010 Tālr.: 67096393, e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv www.izglitiba-kultura.lv Galvenā redaktore: Daiga Kļanska Tālr.: 29 808301

e-pasts: daiga.klanska@izglitiba-kultura.lv Reklāma un mārketinga: e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv Tālr.: 25628748, 67096393 Literārā redaktore: Zigrīda Purvīce e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv Datorgrāfiķe: Linda Prātniece e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv

Iespiests tipogrāfijā „Mūkusalā”. Tirāža: 2000. Abonēšanas indekss: 1092

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz „Izglītību un Kultūru” obligāta. Publikācijas paustais viedoklis ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Mūsu likums – nenodarīt pāri bērnam, bet viņam palīdzēt

► Turpinājums no 1. lpp.

iespēju robežās paveikt ļoti labi. Augstākais apbalvojums ir par PII „Madariņa” paveikto – vadītāja veikums ir visa kolektīva veikums. Ja labi strādā kolektīvs, tad laikam arī vadītāja.

Kas sagādājis lielāko gandarījumu, vai bijis daudz gandarījuma brīži, lai atzītu, ka dzīvē esat izvēlējusies īsto profesiju?

Jebkurš brīdis nes kādu gandarījumu. 27 gadus strādāju arī par lektori augstskolā, sākotnēji Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolā, tagad Latvijas Universitātē, un tas dod iespēju redzēt, kā izaug jaunie pedagogi, kā viņi ienāk pirmskolā.

Vēlējos būt skolotāja, taču pirmskolā sāku strādāt, kad saviem diviem bērniem meklēju vietu bērnudārzā – padomju gados tas nebija viegli. 10 gadus strādāju par audzinātāju, bet kopš 1983. gada vadu „Madariņu”. Šo vārdu gan ieguvām vēlāk – 1994. gadā. Man, vadītājai, lielākais gandarījums ir par to, ka panācām ēkas renovāciju un tā tapusi gaiša, saulaina. Gan pašiem prieks nākt uz darbu, gan prieks ir ciemiņiem.

Kāpēc savai mājai izvēlējaties vārdu „Madariņa”?

Ir tāda puķe madara, kas uzdzied Jāņos. Tā dzied visur – ir ļoti čakla, neatlaidīga. Diemžēl ar nosaukumu mūs apsteidza kolēģi Jūrmalā, bet negribējām atkāpties un no „Madaras” kļuvām par „Madariņu”. Var teikt arī tā: maza, bet ļoti liels darītājs. Un visi – bērni, pedagogi, atbalsta personāls – arī ir čakli. Pirmskola gājusi cauri laika griežiem, bet pamats – darba tikums – ir saglabājies, šķiet, tas ir iesūcies pat ēkas sienās.

Jūs saņemat M. Rinkas piemiņas balvu. Kā vērtējat viņas ieguldījumu pedagoģijā, un kas saista viņas darbībā un dzīves uztverē?

Ja palasa informāciju par pirmskara Latviju, tad situācija ir tāda pati un mērķi līdzīgi – cieņa un mīlestība pret bērnu, svarīga ir bērna patstāvīgā darbība, brīvda-

“Mantojums ir darba tikums un tie cilvēki, kam tas piemīt – kuri vēlas būt kopā ar tādu lielu un gudru cilvēku, ko saucam par bērnu, un kuri šurp ir atnākuši, te paliek un strādā.

bas pedagoģija. M. Rinka to pamatoja un ieviesa pirmskolā. Par to, ka viņas gars joprojām ir dzīvs, liecina šī balva.

Patlaban runā par reformu nepieciešamību. Vai izglītības politikas veidotāji un lielo ideju autori ir atklājuši ko nebijušu, ko ir vērts pārņemt?

Tos, kas ir izvēlējušies skolotāja profesiju, politika iespaido ļoti maz. Svarīgi, ko īsti saprotam ar politiku; tad vienmēr aicinu izlasīt Izglītības likumu, kas pieņemts 1991. gadā. Tur viss ir ļoti humāni uzrakstīts – jāpalīdz bērnam kļūt zinātkāram, patstāvīgam, Latvijas patriotam. Kas cilvēkiem liedz realizēt šo likumu? Laikam taču nevienam. Manuprāt, ja cilvēki godprātīgi ievēro bērnu tiesības un zina, kā cilvēks attīstās, tad ikdienas dzīvē, līdzīgi kā ārsti ievēro Hipokrata zvērestu, ievērojam savu – nenodarīt pāri bērnam, bet palīdzēt viņam. Politika ir politika.

Lielākā daļa cilvēku laikam prot novērtēt patiesi profesionāļu darbu. Ilgstoši vadāt bērnudārzus, un jūsu acu priekšā ir izaugušas vairākas paaudzes.

Tā patiesi ir. Pirms tuvumā uzcēla daudzstāvu namus, šis bija kā vienas saimes bērnudārzs no paaudzes paaudzē – no omītēm, bērniem līdz mazbērniem, un tas turpinās. Arī tie, kas dzīvo attālkā, piemēram, Mārupē, cenšas vest bērnus uz SAVU bērnudārzus, kā viņi saka.

Cik liela ir jūsu pašas ģimene?

Man ir divi pieauguši bērni – dēls Artūrs un meita Jolanta – un četri mazbērni. Mazākajam mazdēlam nesen palika trīs mēneši.

Vai visi ir puikas?

Nē, ir arī mazmeitiņa Marta.

Varbūt vārds par godu M. Rinkai?

Gluži ne, bet man ļoti patīk šis vārds.

Kā vērtējat Atzinības krusta piešķiršanu?

Prieks, ka ievēro arī darbu pirmskolā. To uztveru ne tikai kā

apbalvojumu sev, bet arī pirmskolai kā tādai – tai lielie apbalvojumi tiek ļoti reti.

Mans darbs

ir arī mans vaļasprieks

RD IKSD apbalvojumu „Par ieguldījumu pirmskolas darbā” saņem Rīgas 61. PII skolotāja **Iveta Čopa**.

Pedagoģe savu ceļu pie bērniem sākusi 16 gadu vecumā un to turpina jau 22 gadus. „Šajā bērnudārzā sāku strādāt kā pus-

audze, vadītāja man uzticējās un ņēma savā uzraudzībā. Sākumā četrus gadus strādāju par auklīti, mācījos no pieredzējušajām kolēģēm. Laika gaitā, vadītājas rosināta, ieguvu izglītību – mācījos vakarskolā un vēlāk augstskolā. Varu teikt, ka mans darbs ir arī mans vaļasprieks,” stāsta Iveta.

Vaicāta, vai savstarpējo pievilkšanos izjūt arī no bērniem, skolotāja piekrist: „Katram atrodu savu pieeju, cenšamies viens ar otru sadraudzēties. Ar pavisam maziņajiem jāparunājas, reizēm jāpažēlo un noteikti jāsamīļo. Jāieklaušas bērna priekos un bēdās. Ar lielākajiem bērniem notiek kopīga plānošana – ko varētu izdarīt, kāds būs mērķis, kurš jāasniedz. Tā mēs dzīvojam.”

Patlaban viņa strādā ar 19 trīsgadīgiem bērniem un galvenais mērķis ir viņiem palīdzēt apgūt uzvedības kultūras un higiēnas iemaņas.

Visaizrautīgākais darbs esot dažādu pasākumu rīkošana, piemēram, bērnudārzā ir teātra dienas, un vecāki vienmēr esot sajūsmā par bērnu sagatavotajām izrādēm, koncertiem. „Protams, ir gandarījums, ja vecāki saka pal-

“Redzot, cik godprātīgi var strādāt, pārējiem ir grūti nedarīt. Daudz tādu cilvēku nezina. Izcils cilvēks un īsta saimiece.

dies par audzināšanu, mācīšanu un sniegto svētku izjūtu.

Prieku rodu ikdienā, kad vecāki nāk un atstāsta, ko kāds bērns ir uzzīmējis, izlasījis vai izstāstījis, tātad viņi ir gandarīti par bērnu ieguldīto. Tas laikam ir tas, kas vedina turpināt strādāt. Man patīk tas, ko daru, un laikam jau tāpēc patīku arī bērniem. Tad viņi nāk uz dārziņu ar domu „ko šodien jaunu apgūšu, izdarišu – gribu nākt, jo gribu izdarīt!” atzīst I. Čopa.

Atbildot uz jautājumu, vai nāksies apgūt kaut ko jaunu, lai īstenotu iecerētās reformas, skolotāja stāsta, ka apmeklējusi profesionālās pilnveides kursus un jaunajām kompetencēm ir gatava, attiecīgi organizē darbu un iekārto grupu.

Kā ar mazajiem audzēkņiem runā par Latviju? Iveta atzīst, ka mēģina radīt viņos izpratni, apzināšanos, ka viņi ir Latvijai piederīgi, vēlas šeit būt, darīt kaut ko, kas rada prieku ne vien pašam, bet arī mammai, tētim un citiem cilvēkiem. Trīsgadīgie mazuļi iemācās tautasdziesmu, svētkos iedēdz svecīti.

„Ja bērns mudina mammu un tēti viņu kaut kur aizvest, jo vēlas redzēt to, par ko audzinātāja stāstījusi, savu darbu esmu paveikusi labi. Viņi to arī dara, lai gan ir tikai trīsgadīgi, tā ka vecākiem atliek tikai pievienoties,” smaidot stāsta Iveta un piebilst, ka priedzējas par veiksmīgo kontaktu ar vecākiem. Netrūkstot dažādu situāciju, bet vienmēr tiek meklēts un rasts risinājums. „Ja ir kāda sāpe,

galvenais ir izrunāties,” uzskata I. Čopa.

Kauns nedarīt, ja ir tāds piemērs

Rīgas 273. PII vadītāja Svetlana Lugovaja par saimniecības vadītāju **Ņinu Jordanašvili** saka: „Ja mūsu Latvijā būtu vairāk tādu

cilvēku, tad dzīve būtu vēl labāka.”

Ņinas kundze saņem apbalvojumu „Par ilggadēju darbu profesijā” un šo faktu ļoti pārdzīvo – esot darītāja, nevis runātāja. Tāpēc par viņu runā kolēģi.

„Ņina šeit strādā kopš iestādes pirmsākumiem 1989. gadā, bijusi klāt tās būvniecībā un iekārtošanā un joprojām ir čakla kā bitīte. Viņu raksturo milzīgs apzinīgums, kas vērstas uz to, lai viss būtu kārtībā un bērni būtu drošībā. Saimniecības vadītāja ir man kā labā roka. Viņa ir profesionālis visās saimniecības jomās, pārzina bērnudārzus no pagriba

RD IKSD 2018. GADA APBALVOJUMI PIRMSKOLU DARBINIEKIEM

Martas Rinkas piemiņas balva

„Mūžs veltīts bērniem”:

Rīgas PII „Madariņa” vadītāja Rasma Purmale.

Balva nominācijā „Par ieguldījumu pirmskolā”:

Rīgas PII „Madariņa” vadītājas vietniece un

pirmsskolas izglītības skolotāja Ilze Kronīte;

Rīgas 61. PII pirmsskolas izglītības skolotāja Iveta Čopa.

Balva nominācijā „Par ilggadēju darbu profesijā”:

Rīgas 13. PII „Ābecītis” šefpavāre Anda Zeltmane;

Rīgas 225. PII pirmsskolas izglītības sporta skolotāja

Velga Sietiņa;

Rīgas 210. PII pavāre Lidiya Gaļicka;

Rīgas 220. PII pirmsskolas izglītības skolotāja

Inese Plotka;

Rīgas 173. PII vadītāja Anna Staceviča;

Rīgas 110. PII pirmsskolas izglītības skolotāja

Irina Turanova;

Rīgas 273. PII saimniecības vadītāja

Ņina Jordanašvili;

Rīgas PII „Saulespuķe” pirmsskolas izglītības

skolotāja Uļjana Smirnova.

Turpinājums 4. lpp. ►

Mūsu likums – nenodarīt pāri bērnam, bet viņam palīdzēt

► Turpinājums no 3. lpp.

līdz jumtam, par katru naglu zina, kā atrast un kur atrodas. Godīgs, atsaucīgs un labsirdīgs cilvēks,” aizrautīgi stāsta S. Lugovaja.

No Ņ. Jordanašvili nekad nesot nācies dzirdēt, ka darba laiks jau beidzies. Domājot par bērnu labsajūtu un veselību, viņa strādājusi arī brīvdienās, piemēram, ja kaut kas jākrāso.

„Tādu atdevi redzot, arī citi aizraujas. Ja Ņina ko iesākusi, tad neviens neuzdrošinās aiziet, bet ar prieku visi iecerēto paveic kopā.

“Kas var būt jaukāk un mīļāk par to, ka bērni skrien pretī, apķer un saka paldies par garšīgo ēdienu?!”

Redzot, cik godprātīgi var strādāt, pārējiem ir grūti nedarīt. Daudz tādu cilvēku nezinu. Izcils cilvēks un īsta saimniece,” uzsver vadītāja, piebilstot, ka pati no Ņinas kundzes mācās un ka vēl esot, uz ko tiekties.

Lielākais gandarījums ir pateiktais paldies

Arī Rīgas 13. PII „Ābecītis” šefpavāre **Anda Zeltmane** saņem apbalvojumu „Par ilggadēju darbu profesijā” – nostrādāti 33 gadi. Pēc pavāra profesijas iegūšanas īsu brīdi strādājusi restorānā, bet, kad piedzimuši bērni, ceļš aizvedis tieši uz šo bērnudārzu. Par izvēli esot gandarīta joprojām. „Kas var būt jaukāk un mīļāk par to, ka bērni skrien pretī, apķer un saka paldies par garšīgo ēdienu?!” atzīst A. Zeltmane. Nedaudz skumji esot, ka pašas trīs bērni un seši mazbērni nedzīvo Latvijā, taču viņa cenšas pagatavot ko gardu ap-

FOTO: Andris Bērziņš

mēram 100 „Ābeciņa” mazuļiem.

Atbildot uz jautājumu, vai ar gadiem mainījusies bērnu garšas sajūta un ko viņi labprātāk ēd, šefpavāre atzīst, ka ar gadiem garšas kārpīņu sajūtas mainās, bet par pagatavoto maltīti gan mazie, gan pieaugušie visai bieži izsakot atzinīgus vārdus.

„Pirmdienu ritos nojaušu, ar

ko bērni baroti brīvdienās, – viņi gaida, ka būs fri. Liela daļa mūsdienu vecāku ir kļuvuši slinkāki: paši negatavo, pērk gatavu ēdienu. Mēs tomēr gatavojam veselīgāku ēdienu,” stāsta A. Zeltmane.

Jautāta, vai izdodas pieradināt ēst veselīgāk, pavāre atzīst, ka lielāks nopelns esot kolēģēm, kas bērnus mudina nogaršot, pirms atsakās, un tad jau arī iegaršojas. Secinājusi, ka no zupām vislabāk garšo biešu zupa, ko bērni izēd trīs un pat četras porcijas. Daudzi tikai bērnudārzā nogaršo dārzeņus un sakņaugus, stāsta, ka mājās neko tādu nav ēduši. „Ir dota izvēle, piemēram, ēst salātus un kādus ēst. Bērni ir pietiekami lieli un gudri, lai pateiktu savu, bet svarīgi ir arī gudri piedāvāt,” uzskata A. Zeltmane.

Ko Anda gatavos pašas darba dzīvē nozīmīgajā svētku dienā? Viņa aizrautīgi stāsta: „Man patīk mans darbs, un cenšos to darīt radoši. Šodien cepšu rauga un ābolu

“Ja bērns vēlas redzēt to, par ko audzinātāja stāstījusi, savu darbu esmu paveikusi labi.

pankūciņas, bet cepeškrāsnī, nevis uz pannas, kā ierasts, tad tās veidojas kā nelielas smalkmaizītes, kuras pasniedz ar kanēli un cukuru. Tā ir mana īpaša recepte. Pusdienās būs pušķāpostu zupa, plov, redīsu un burkānu salāti ar krējumu. Uz citiem svētkiem vēlos iepriecināt arī darbiniekus, tad cepu kūkas, tortes un plātsmaizes, bet katru piektdienu cenšos kaut ko gardu izcept arī bērniem. Pavāram jau galvenais ir tas, ka pasaka paldies un atzīst – bijis garšīgi. Ja vēl tas izteikts no bērna mutes, ko vairāk var vēlēties...” smaidot saka šefpavāre un piebilst, ka jāstieidz atkal pie darba. ■

Skolotāji un rakstnieki pieprasa saglabāt literatūras stundu skaitu līdzšinējā apjomā

IK INFORMĀCIJA

„Laba izglītība ir saistīta ar pārdomātu un pieredzē izvērtētu tās plānošanu. Sprototams, ka, laikam ejot un mainoties skolēnam, pārmaiņas ir vitāli nepieciešamas. Taču, ar bažām reaģējot uz gaidāmajām izglītības standarta (projekts VSS-1039 „Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” un to pavadošie dokumenti) izmaiņām latviešu valodas un literatūras mācīšanā pamatskolā, proti, iespējamo stundu skaita samazinājumu literatūrā, 2018. gada 14. novembrī Latvijas Rakstnieku savienībā notika atklāta diskusija, kurā piedalījās pedagoģisko un humanitāro nozaru profesionāļi, kā arī tie, kam rūp latviešu valodas, literatūras, plašākā izpratnē – kultūras un identitātes –, ilgtspēja Latvijā.

Diskusijā tika apzinātas vairākas gaidāmā pamatizglītības standarta nepilnības, kas rada kategoriskus iebildumus pret šīm izmaiņām sarunas dalībniekiem – latviešu valodas un literatūras skolotājiem, augstākās izglītības iestāžu mācībspēkiem, literātiem un skolēniem. Tāpēc aicinām lēmumpieņēmējus izmantot visu juridisko un birokrātisko iztēli, lai apturētu šāda dokumenta pieņemšanu esošajā redakcijā stundu plānojumā (11. pielikums) un arī saturiskajā aptuvenībā (4. pie-

likums),” atklātā vēstulē Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijai, Latvijas Republikas Kultūras ministrijai, Latvijas Republikas Saeimai, Latvijas Republikas Ministru kabinetam, Latvijas Republikas Tiesībsarga birojā, Valsts izglītības satura centram, projekta „Skola 2030” lietvedībai, Latvijas Republikas Centrālajai finanšu un līgumu aģentūrai (nodošanai kompetentajai uzraugošajai Eiropas Savienības (ES) institūcijai), plašsaziņas līdzekļiem, „pārstāvēt latviskas, ilgtspējīgas, intelektuāli un garīgi bagātas, visplašākajā izpratnē lietpratīgas sabiedrības intereses”, pieprasa Latvijas Rakstnieku savienības (LRS) priekšsēdētājs Arno Jundze; Latviešu valodas un literatūras skolotāju asociācijas priekšsēdētāja Anita Vanaga; Latvijas Universitātes (LU) Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas vadītāja, profesore Ieva Kalniņa.

Vēstulē izteiktās prasības:

- 1) gan pamatskolā, gan vidusskolā saglabāt literatūras stundu skaitu līdzšinējā apmērā;
- 2) mainīt 4. pielikuma „Sasniedzamie rezultāti kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā, beidzot 3., 6. un 9. klasi” 1.10. punktu „Argumentēti pamato dažādu folkloras un literatūras veidu (lirika,

epika, liroepika, drāma) un žanru (novele, romāns, dzejolis, miniatūra, komēdija, drāma, eposs, poēma, balāde, dzejproza) pazīmes latviešu un / vai cittautu literāros darbos.”, kur šādā redakcijā pieļauta iespēja mācību vielā latviešu literatūras darbus vispār neiekļaut, tādējādi tiktu novērsta neatbilstība Satversmes burtam un garam – nodrošināt latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu kā virsvērtību;

- 3) šajā dokumentā latviešu valodas un literatūras nozīmīgumu nostiprināt juridiski nepārprotamā veidā;
- 4) mācību priekšmeta „Drāma” saturu veidot vidusskolas posmam, savukārt pamatskolā mācību priekšmetu programmās vai metodiskajos ieteikumos iestrādāt drāmu kā mācīšanās metodi, sasaistot ar caurvijām – jaunradi un sadarbību;
- 5) atkārtoti, vispusīgi un ar pētījumu palīdzību izvērtēt, vai latviešu valodas apguvē būtu īstenojama svešvalodu apguves metodika, kas, neliekot stingrus pēctecīgu zināšanu un prasmju pamatus dzimtajā valodas apguvē jau skolā, rada bažas par negatīvu – turklāt būtisku – ietekmi arī uz latvistikas (latviešu filo-

loģijas) kā zinātņu nozares attīstību;

- 6) visus literatūrai un drāmai izstrādātos materiālus publicējot, lai profesionāliem un interesentiem nav jāizsaka pieņēmumi par to saturu un korelāciju ar standarta projektu;
- 7) nodrošināt partneru – latviešu valodas un literatūras skolotāju, rakstnieku, kultūras darbinieku un citu – regulāru, savlaicīgu, kvalitatīvu un cieņpilnu iesaisti dialogā par šīm izmaiņām, to atbilstību ES demokrātijas principiem;
- 8) juridiski nostiprināt turpmākā izglītības standartu izstrādes procesa caurskatāmību, paredzot tajā savlaicīgu un visaptverošu pamata, vidējās un augstākās izglītības praktiķu un teorētiķu iesaisti, tādējādi nodrošinot integrētu un kvalitatīvu izglītības ciklu latviešu valodas un literatūras izaugsmei un ilgtspējai;
- 9) juridiski nostiprināt pienākumu nodrošināt izstrādāto dokumentu caurskatāmu un savlaicīgu pieejamību valodas un literatūras procesā neatdalāmi iesaistītajiem partneriem – skolotājiem, augstākās izglītības iestāžu mācībspēkiem, rakstniekiem un citiem;

- 10) turpmāk nodrošināt regularitāti un nepārtrauktību komunikācijā ar partneriem un sabiedrību par izmaiņām projekta izstrādes gaitā;

- 11) turpināt Latvijai ļoti būtisko izglītības reformu, nesamazinot literatūras stundu skaitu.

Vēstulei publisku atbalstu pauž dzejnieks Kristaps Vecgrāvis, dzejniece Iveta Ratinika, dzejnieks, LRS valdes loceklis Ronalds Briedis, literatūrzinātniece, literatūrkritiķe, literārā laikraksta „konTEKSTS” galvenā redaktore, LRS valdes locekle Sandra Ratniece, LU Humanitāro zinātņu fakultātes lektors Mārtiņš Laizāns, LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes profesore Anna Vulāne, Rīgas skolēnu domes pārstāvis Kristofers Valters, rakstniece, kultūras žurnāla „Domuzīme” galvenā redaktore Rudīte Kalpiņa, dramaturgs Andris Zeibots, Rīgas Juglas vidusskolas direktore, latviešu valodas un literatūras skolotāja Aija Melle, Ieva Vāvere un Agnese Puķe (Āgenskalna Valsts ģimnāzija), Anitra Likanse, Evita Brauna un Silvija Ludzeniece (Rīgas Imantas ģimnāzija), Anita Sniedze, Indra Lapinska un Dace Sokolova (Latviešu valodas aģentūra), Daina Štokmane (Rīgas Valsts 2. ģimnāzija), Inese Auziņa un Aldis Vēvers (apgāds „Zvaigzne ABC”). ■

Par to, kādi esam, kas pašiem vien jāizlemj un kas tad jādara

FOTO: no personiskā arhīva

„Kāda ir jūsu jaunizsapņotā mācīšanās šajā izglītības reformas veidošanas laikā? Kāda ir mūsu visu jaunizsapņotā sabiedrība un valsts?” retoriski vaicā Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Vai arī jūs šajās dienās jūtaties kā jaunā gada sākumā? Šis nedēļas pirmdienā bija Latvijas valsts jaunās simtgades pirmā diena. Brīvā diena bija brīnišķīga iespēja atskatīties uz svinību kulmināciju, atcerēties visus skaistos un sirsnīgos apsveikumus, kas dzirdēti, saņemti un tālāk dalīti... lai nu ķertos pie doto solījumu un izteikto vēlmju īstenošanas. Šis ir laiks, kad padomāt par domugraudiem, kas birtin bira svinīgajās uzrunās un saviesīgajās sarunās, svinīgajās sēdēs un ielās.

Visur, kur cilvēki bija sanākuši kopā, lai svinētu Latviju.

Priecājoties par savu spēku un daili, pagājušā gadsimta izaicinājumiem un priekiem cauri ejot, bija jādama arī par to, kādi mēs esam pasaules kontekstā. „Cilvēce nevar iztikt bez Latvijas, un Latvijai ļoti vajag pārējo cilvēci,” uzrunā pie Brīvības pieminekļa teica Juris Rubenis, un šie vārdi liekas tik nozīmīgi, domājot par to, ko mācām un kādu piemēru rādām saviem bērniem un skolēniem šajā atvērtajā un dinamiskajā pasaulē, kurā viss tik saistīts un notiek tik lielā ātrumā. Vai protam, spējam, gribam ie-

nest savās mājās tos sasniegumus, kas pasaulē pieejami, un vai savus dārgumus padarām gana redzamus un citiem pieejamus?

Šādās pārdomās gremdējoties, tik ļoti piemēroti likās atrast plauktā brīnišķīgo grāmatu ar grūti pārtulkojamo nosaukumu „Learning {RE}imagined”, ko varētu latviskot kā „(Jaun)izsapņota mācīšanās” un kuru kopā ar brīnišķīgo fotogrāfi Nevšu Tavakolianu (*Newsha Tavakolian*) izveidojis Greiems Brauns-Martins (*Graham Brown-Martin*). Ar Greimu pirms pāris gadiem iepazināties izglītības inovāciju samītā Katarā, kur bija neiespējami nejust viņa enerģijas limeni un pasaules skatījuma plašumu.

Grāmatā atrodamas gan sarunas ar visplašāko ekspertu klāstu no sera Kena Robinsona (*Sir Ken Robinson*) līdz profesoram Noenam Čomskim (*Noam Chomsky*), gan stāsti par to, kā 21. gadsimta izglītība tiek veidota Ganā, Brazīlijā, Indijā, Singapūrā, ASV un citviet. Vai mēs, pārbū-

Vai mēs, pārbūvējot savu izglītības sistēmu, varētu izvīrīt ambīciju iekļūt šādā pasaules prakses izlasē? Būt tik drosmīgi, tik spēcīgi un tik ieinteresēti savu cilvēku un savas valsts nākotnē, lai atrastu vislabākos risinājumus ceļiem, kas savieno sirdis, prātus un rokas un saucas izglītošanās mūža garumā.

vējot savu izglītības sistēmu, varētu izvīrīt ambīciju iekļūt šādā pasaules prakses izlasē? Būt tik drosmīgi, tik spēcīgi un tik ieinteresēti savu cilvēku un savas valsts nākotnē, lai atrastu vislabākos risinājumus ceļiem, kas savieno sirdis, prātus un rokas un saucas izglītošanās mūža garumā.

Kā pie tā nokļūt? Kādas ir mūsu savstarpējās attiecības? Kādas ir mūsu attiecības ar tehnoloģijām? „Tehnoloģijas piespiež cilvēkus strādāt labāk un ātrāk,” stāstot par skaistās animācijas filmas „Saulē brauca debesīs” tapšanu, atzīst režisore Roze Stiebra. Kerija Feisere (*Keri Facer*) manis pieminētajā grāmatā mudina domāt par to, kā veidot jēgpilnus ceļus, lai savienotu praktisku un labklājīgu dzīvošanu ar sevis nepazaudēšanu, un brīdina, ka tehnoloģijas pašas par sevi nav ne labas, ne sliktas. Ja jebkuras tehnoloģijas – un arī tas, ko saucam par pedagoģiskajām metodēm, – nonāk sabiedrībā, kurā izglītība tiek saprasta kā individuāla sacensība un nemitīga cenšanās apmācīt (jā, jā, tieši šis vārds ir īstais, un apmācīti tiek arī skolotāji) skolēnus visefektīvākajā veidā, tiek iegūts viens rezultāts. Ja tehnoloģijas nonāk sabiedrībā, kurā izglītība tiek uztverta kā personības attīstības ceļš un labākas sabiedrības veidošana, tām ir pavisam cita nozīme. Tehnoloģijas palīdz radīt iespējas, bet visu izšķir sociālie un kultūras konteksti. Vai to atceramies svētkos un ikdienā? Vai atceramies, ka nav jau tādas konkrētas vietas – nākotne (ja neskaita to, kas Zemgalē), bet ir ik dienas risināmi jautājumi, kas tad arī nosaka, kur un kā mēs virzāties.

Neviens cits, izņemot mūs pašus, nepieskaitīs to, lai tieksme pēc progresā vai ekonomiskās labklājības nenostumtu malā iespēju īstenot cilvēcisko potenciālu visā tā daudzveidībā un sarežģītībā. Mums pašiem – arī un jo īpaši skolās ikdienā – jāmacās apstāties. Ieklausīties. Uzdod jautāju-

“Ja jebkuras tehnoloģijas – un arī tas, ko saucam par pedagoģiskajām metodēm – nonāk sabiedrībā, kurā izglītība tiek saprasta kā individuāla sacensība un nemitīga cenšanās apmācīt (jā, jā, tieši šis vārds ir īstais, un apmācīti tiek arī skolotāji) skolēnus visefektīvākajā veidā, tiek iegūts viens rezultāts. Ja tehnoloģijas nonāk sabiedrībā, kurā izglītība tiek uztverta kā personības attīstības ceļš un labākas sabiedrības veidošana, tām ir pavisam cita nozīme.

mus. Sagaidīt atbildes. Pieņemt atšķirīgu viedokli. Atrast saskarsmes punktus. Izprast cita cilvēka situāciju un argumentus. Pinķerēties valā no stereotipiem.

Kāda ir jūsu jaunizsapņotā mācīšanās šajā izglītības reformas veidošanas laikā? Kāda ir mūsu visu jaunizsapņotā sabiedrība un valsts? Un kas būs pirmais solis, ko katrs spersim šajā jaunajā simtgadē? Par to tad arī domāsim un runāsim, ejot tālāk un nākamajos darbus darot. ■

LZS 30. jubilejai veltīta zinātniska konference

IK IK INFORMĀCIJA

Latvijas Zinātnieku savienība (LZS) kā jauna, neatkarīga sabiedriska organizācija tika nodibināta Trešās atmodas laikā – 1988. gada 27. novembrī. Lai lemtu par zinātnes stāvokli un attīstību Latvijā, kopā sanāca sabiedriski aktīvi, patriotiski noskaņoti zinātnieki. Dibināšanas kongress pulcēja 627 delegātus, kas pārstāvēja 1200 LZS biedru.

Ši bija pirmā šāda organizācija Austrumeiropā, vēlāk tika nodibinātas līdzīgas organizācijas Igaunijā un Lietuvā.

LZS uzdevumi: uzlabot zinātnes stāvokli un arī zinātnieku sociālo stāvokli; piedāvāt zinātnieku devumu, spējas, potences atbildīgu valsts uzdevumu risināšanā ekonomikā, vides, izglītības u. c. sfērās; popularizēt zinātnei, lai sabiedrība saprot, ko dara zinātnieki, kāda no viņiem jēga.

LZS ir Latvijas Radošo savienību padomes (LRSP) biedrs, savukārt LRSP dibināta 1995. gadā un apvieno 10 radošās profesionālās organizācijas.

2018. gada 30. novembrī plkst. 15.00 Latvijas Zinātņu akadēmijas Portretu zālē notiks Latvijas 100. jubilejai un LZS 30. jubilejai veltīta zinātniska konference „Kreatoloģija kā radošuma pētniecība no dažādu zinātnes nozaru aspektiem”.

Konferencē tiks prezentēti *Dr. psych.* Emīla Kāļa pētījums „Radošuma novērtēšanas metožu pilnveidošana”, *Dr. paed.* Daigas Kalējas-Gasparovičas „Radošums izglītības praksē un jaunajās izglītības programmās”, *Dr. psych.* Ritas Bebres „Kreatoloģija kā XXI gadsimta zinātne”, *Dr. habil. paed.* Dainas Lieģenieces „Daži viedokļi par radošumu pedagoģijas aspektā”, kā arī demonstrēs populārzinātnisku filmu „Radošas personības psi-

hologija” (Anša Epnera studija „AVE”) ar Vestarda Šimkus, Pētera Vaska, Ivara Kalviņa intervijām, notiks profesores R. Bebres monogrāfijas „Radošuma pētniecība Latvijā (1922–2018)”, kas ir autores veltījums valsts 100 gadu jubilejai, atvēršana; piedalīsies *Dr. psych.* Guna Svence.

Konferences II daļas galvenā tēma – „LZS – 30”: LZS valdes priekšsēdētāja *Dr. paed.* Ulda Grāviša uzruna u. c. ■

DBT jauno Latvijas simtgadi sagaidīja patriotiskā noskaņā

IK JOLANTA SAVVINA
IVARS SOIKĀNS

Visu gadu Daugavpils Būvniecības tehnikumā (DBT) norisinājās dažādi Latvijas simtgadi-bai veltīti patriotiski un izglītojoši pasākumi. Šajā laikā tehnikuma izglītojamie ir iesaistījušies arī vairākos projektos, semināros un konferencēs, kā arī ar augstiem sasniegumiem startējuši dažādos valsts un vietējā mēroga pasākumos.

DBT 15. novembrī notika Latvijas simtgadībai veltīts svētnīgs pasākums. To ievadīja Ulda Stabulnieka dziesma „Tik un tā” ansambļa „Celtnieks” izpildījumā, kam sekoja kopīga Latvijas himnas dziedāšana.

DBT direktore **Ināra Ostrov-ska** svētku uzrunā uzsvēra, ka 100 gadi valstij ir vēsturisks brīdis, kurš ir tikai vienu reizi mūžā, kā arī norādīja, ka Latvijas valsts simtgadībai veltītie svētku pasākumi šogad norisinās arī Lietuvā un Igaunijā.

„Katras valsts veidošana un atjaunošana ir izcīnīts posms, ko ir paveikuši mūsu senči – tēvi, vectēvi, kas karoja un lēja savas asinis. Dziedot „Dievs, svētī Latviju!”, mēs apzināties, cik labi, ka mums ir sava valsts. Svarīgi ir, ka šajā valstī dzīvo cilvēki, kam ir sava valoda, tradīcijas, kuru senči šeit dzīvojuši jau izsenis. Un, kā mēs zinām, latvieši šeit dzīvo kopš senseniem laikiem. Lai panāktu savas valsts neatkarības saglabāšanu, mums visiem par to ir jārūpējas, jāmil sava

FOTO: Agris Gruntmanis

Izcilākajiem DBT audzēkņiem tika pasniegti pateicības raksti un piešķirta paaugstinātā stipendija. Apbalvojumu audzēkņi saņēma par tehnikuma vārda popularizēšanu, labām un izcilām sekmēm mācībās, nozīmīgu ieguldījumu sabiedriskajā darbībā, augstiem sasniegumiem sportā, konkursos un kultūras jomā.

valsts,” norādīja I. Ostrov-ska.

Mācību iestādes vadītāja uzsvēra, ka galvenais valstij ir tās teritorija, vieta, kur mēs visi dzīvojam. Mums jābūt gataviem cīnīties par savu valsti gan vārdu cīņās, gan vajadzības gadījumā izrādīt arī fizisku pretsparu, jo tā ir mūsu un mūsu senču zeme. Direktore aicināja katru, kurš te dzīvo, nekad nekautrēties no savas valsts, pat tad, kad to piemeklē krīzes, kad tai ir ļoti grūti, jo būtībā valsti piepildām mēs paši.

„Latvieši ir ļoti talantīga tauta, daudz cilvēku darbojas pašdarbībā, dzied un dejo, viņiem ir laba gaumes izjūta. Latvija ir arī zaļa zeme, šeit mīt daudz dzīvnieku

un putnu sugu, kuras citviet vairs nav sastopamas,” sacīja I. Ostrov-ska, aicinot klātesošos būt lepniem par to, ka viņiem pieder šī zeme, mīlēt to no visas sirds.

Pēc DBT vēstures skolotāja Arnolda Gulbja sniegtā ieskata Latvijas valsts izveides vēsturē sekoja DBT pateicības rakstu pasniegšana 100 izcilākajiem DBT izglītojamajiem; atkarībā no sekmēm audzēkņi saņēma arī paaugstināto stipendiju. Apbalvojumu audzēkņi saņēma par tehnikuma vārda popularizēšanu, labām un izcilām sekmēm mācībās, nozīmīgu ieguldījumu sabiedriskajā darbībā, augstiem sasniegumiem sportā, konkursos un kultūras

jomā. DBT piešķir vienreizēju stipendiju 50 tehnikuma audzēkņiem bēreņiem, kuriem ir materiālas grūtības.

Evita Seliša, kas paaugstināto stipendiju saņēma par augstiem sasniegumiem DBT vārda popularizēšanā, atzina, ka tas viņai bijis negaidīts un patīkams pārsteigums.

Par augstiem sasniegumiem DBT vārda popularizēšanā piešķirtā paaugstinātā stipendija patīkami pārsteigusi un iepriecinājusi arī Maksimu Tričiņecu. Viņš pateicās tehnikuma vadībai par augsto novērtējumu, kā arī valstij par piešķirto finansējumu paaugstināto stipendiju izmaksai.

Latvijas simtgadības priekšvakarā saņemtā paaugstinātā stipendija šos valsts svētkus Maksimam padarījusi īpašu.

Pateicības rakstu par ieguldījumu izglītojamo patriotiskajā audzināšanā saņēma vispārējās vidējās izglītības skolotājas Natālija Leončuka, Natālija Nagle un Ilona Kuņicka, interešu izglītības skolotāja Ilona Kiruka, profesionālās izglītības skolotāji Arnolds Gulbis un Vadims Bogrečs un sporta organizators Juris Ozols.

Pasākuma noslēgumā klātesošajiem bija iespēja noskatīties DBT veidotu videoapsveikumu Latvijai tās simtgadībā „Tev, Latvija”. ■

Izdota jauna grāmata skolēniem programmēšanas pamatu apgūšanai

IK IK INFORMĀCIJA

79 % skolotāju ir pārliecināti, ka mācību papildmateriāli skolēnos radītu vēlmi padziļināti apgūt programmēšanu, liecina Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācijas (LIKTA) veiktais pētījums. Lai raisītu skolēnu interesi un veicinātu Latvijas IKT nozares attīstību ilgtermiņā, LIKTA sadarbībā ar SIA „Lattelecom” ir izdevusi grāmatu „Programmēšanas pamati. C++ un JAVA”. Grāmata būs pieejama gan vidusskolās, gan portālā eprasmes.lv.

Grāmatā ietverta tēmu apgūšanai nav nepieciešamas ne priekšzināšanas programmēšanā, ne specifiskas zināšanas matemātikā. Izdevuma mērķis ir palīdzēt

visiem 5.–12. klases skolēniem, kuriem radusies interese par programmēšanu, kā arī tiem, kas vēlas apgūt programmēšanas pamatus, lai piedalītos Latvijas informātikas olimpiādē un citās sacensībās. Mācību materiālā izmantotais tēmu izklāsta stils ir pārbaudīts vairāku gadu praksē gan formālajā, gan neformālajā izglītībā.

„Attīstot loģisko un algoritmisko domāšanu, būtiski ir apgūt eksaktās zinātnes – matemātikas un fiziku – un, protams, programmēšanu. Esam gandarīti, ka kopā ar „Lattelecom” ir radīts noderīgs palīgs skolēniem un skolotājiem. Tas ļaus apgūt programmēšanas pamatus, kā arī sagatavoties informātikas olimpiādēm. Tieši daļa programmēšanas sacensībās paver durvis ne tikai uz studijām

pasaules prestižākajās universitātēs, bet arī uz veiksmīgu karjeru IKT nozarē. Esmu pārliecināta, ka grāmata atklās aizraujošo programmēšanas pasauli daudziem, kuri kļūs par izcilām IT nozares speciālistiem,” saka LIKTA prezidente **Signe Bāliņa**.

Savukārt „Lattelecom” valdes priekšsēdētājs **Juris Gulbis** uzsver, ka no jauno speciālistu sagatavošanas ir atkarīga ne tikai Latvijas uzņēmējdarbības vide, kurai pietrūkst profesionāļu, bet arī valsts izredzes iekļūt Eiropas līderu sarakstā jauno tehnoloģiju jomā. „Eurostat” pētījumi liecina, ka visaugstākais IKT speciālistu nodarbinātības īpatsvars pēdējos gados ir bijis Somijā, Zviedrijā un kaimiņvalstī Igaunijā, bet mums ir visas izredzes iekļūt šajā sarakstā.

Esam viens no lielākajiem darba devējiem Latvijas IKT nozarē un ikdienā izjūtam nepieciešamību pēc kvalificēta IKT darbspēka. 2018. gadā „Lattelecom” dubultoja programmētāju skaitu, bet šobrīd mums ir pieejamas 30 vakances visā Latvijā, gandrīz puse no tām ir IT jomā, ieskaitot programmētājus,” saka J. Gulbis.

„Grāmatā ir apkopotas programmēšanas pamatlīnijas, aplūkotas sarežģītākas tēmas, kā arī atvēlēta vieta sporta programmēšanas jautājumiem,” skaidro grāmatas autors **Raivis Ieviņš**, Pirmās programmēšanas skolas dibinātājs, programmēšanas kursu vadītājs un Latvijas atklātās datorikas olimpiādes organizators.

Jaunā mācību grāmata tiks nosūtīta visām tām Latvijas vispār-

izglītojošajām mācību iestādēm, kuru audzēkņu aktivitāte dažādās informātikas un programmēšanas sacensībās ir bijusi samērā neliela, tādējādi veicinot interesi par programmēšanu visā valstī. Grāmatu varēs iepazīt arī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, un būs pieejama tās elektroniskā versija: www.eprasmes.lv/programmesanas-pamati-c-un-java/. ■

Valdība apstiprina jaunās vadlīnijas pirmsskolas izglītībā

IK INFORMĀCIJA

Valdība 2018. gada 21. novembrī apstiprināja Izglītības un zinātnes ministrijas sagatavoto noteikumu projektu par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem, kurus pirmsskolas izglītības iestādes sāks ieviest ar 2019./2020. mācību gadu.

Nākamā gada pavasarī pirmsskolas saņems mācību programmas un mācību līdzekļu paraugus, kā arī metodiskos materiālus. Tiks nodrošināta piekļuve arī e-mācību moduļiem pilnveidotā

satura un pieejas īstenošanā. Ar 2019. gada janvāri projektā „Skola 2030” tiks piedāvātas mācības 1200 pirmsskolas izglītības pedagogiem, kuri īsteno obligāto pirmsskolas izglītības programmu piecus un sešus gadus veciem bērniem.

Jaunajās pirmsskolas izglītības vadlīnijās ir paredzēti skaidri definēti sasniedzamie rezultāti un, lai ikviens bērns iegūtu pietiekamas latviešu valodas zināšanas veiksmīgai mācību uzsākšanai pamatskolas izglītības pakāpē, stiprinātas prasības latviešu valodas apguvei pirmsskolā. Būtiskākās pārmaiņas mācību saturā un

pieejā saistītas ar lielāku uzsvāru uz vispārīgo jeb caurviju prasmju apguvi un paša bērna lielāku iesaisti mācībās.

Pirmsskolas izglītības sasniedzamie rezultāti vadlīnijās aprakstīti septiņās mācību jomās: valodu, sociālās un pilsoniskās, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, dabaszinātņu, matemātikas, tehnoloģiju, veselības un fiziskās aktivitātes. Ļoti liels uzsvārs likts uz bērnu sociālo un emocionālo prasmju attīstīšanu, kas ietver pašapzināšanos, emociju, domu, uzvedības vadišanu, spēju saprast citus un veidot pozitīvas attiecības. Obligātā satura

pamats ir caurviju prasmes – kritiskā domāšana un problēmrisināšana, pašvadīta mācīšanās, jaunrade un uzņēmējspēja, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība.

Saskaņā ar jauno pieeju mācību process pirmsskolā tiek organizēts rotaļnodarbībā visas dienas garumā un ietver pedagoga mērķtiecīgi organizētu vai netieši vadītu rotaļdarbību un bērnu brīvu rotaļāšanos, kas notiek gan telpās, gan ārā.

Jaunajās pirmsskolas izglītības vadlīnijās noteikts: lai pēctecīgi sasniegtu valsts pirmsskolas izglītības vadlīniju valodu mācību jomā noteikto, mazākumtau-

tību pirmsskolas izglītības programmās latviešu valodas apguve integrētā mācību procesā un ikdienas saskarsmē atbilstīgi bērnu attīstībai ir jāsekmē katru dienu. Latviešu valoda ir noteikta kā saziņas līdzeklis ikdienas mācību procesā jeb rotaļdarbībā, taču ir paredzēti sasniedzamie rezultāti arī mazākumtautības valodas apguvē. Projekta „Skola 2030” sadarbības partneris Latviešu valodas aģentūra izstrādā metodiskos līdzekļus un rokasgrāmatu pedagogiem, kuri īsteno mazākumtautības izglītības programmas, top arī mācību līdzekļi latviešu valodas apguvei pirmsskolā. ■

Spēļu atkarība un alkoholisms – līdzīgāki, nekā varētu šķist

IK INFORMĀCIJA

Lai gan sabiedrības izpratne par atkarībām reizē ar vispārīgām zināšanām par veselīgu dzīvesveidu laika gaitā pieaug, joprojām nereti sastopams uzskats, ka jebkura atkarība ir netikums, niķis, nespēja saņemties, nevis slimība, kam vajadzīga ārstēšana un īpaša kontrole visas dzīves garumā. Atkarību veidi ir dažādi, taču to izraisošās vielas vai darbības cilvēku ietekmē līdzīgi – samazinot trauksmi, uzlabojot garastāvokli, izraisot eiforiju, radot fiziska un psihiska pacēluma izjūtu, uzvedības un sensorās uztveres izmaiņas. Tāpēc cilvēki atkarībās rod šķietamu risinājumu tad, kad dzīvē saskaras ar problēmām, kuras pašu spēkiem nespēj vai nevēlas risināt.

Vairākums speciālistu atzīst – atkarība ir slimība, kas ar laiku progresē, nelabvēlīgi ietekmējot cilvēka veselību, spēju iekļauties sabiedrībā, finansiālo situāciju un vispārējo dzīves kvalitāti, piemēram, patoloģiska azartspēļu atkarība 1980. gadā oficiāli atzīta un iekļauta starptautiskajā psiholoģisko slimību klasifikatorā. Azartspēļu atkarības rašanās procesā ir iesaistīti visi tie paši neiroķīmiskie mehānismi, kas organismā darbojas narkotiku, alkohola,

seksuālo sajūtu, mīlestības un citu ļoti spēcīgu emociju ietekmē.

„Aizvien biežāk zinātnieki visā pasaulē pievēršas pētījumiem psiholoģijā, ģenētikā un neiroloģijā, salīdzinot dažādus atkarību veidus, to savstarpējo mijiedarbību un procesus, ko atkarības veicina cilvēku smadzenēs un nervu sistēmā, lai atrastu pēc iespējas efektīvāku ārstēšanu. Vairāk nekā 20 gadu garumā veiktie pētījumi rāda, ka atkarību izraisošās vielas vai darbības var būt atšķirīgas, taču uz cilvēku iedarbojas līdzīgā veidā un nereti viena atkarība ir cieši saistīta ar citas rašanos. Diemžēl tas, ko redzam, – ja cilvēks cieš no vienas atkarības, tas nepasargā viņu no citām, drīzāk otrādi,” atzīst biedrības „Esi brīvs” vadītāja **Dace Caica**.

Kā rāda dažādi pētījumi, viena no visciešākajām saiknēm veidojas starp spēļu atkarību un alkoholismu vai narkotisko vielu atkarību. Lai gan spēļu atkarība un alkoholisms šķiet divas pilnīgi dažādas parādības, tām ir daudz vairāk kopīgā nekā atšķirīgā. Atkarību iedīgļi abos gadījumos lielākoties veidojas jau bērnībā vai pusaudža gados, puīšiem parasti agrāk nekā meitenēm, un, cilvēkam pieaugot, pieņemas spēkā. Turklāt abu šo atkarību risks ir lielāks, ja kāda no tām piemīt pirmās pakāpes radiniekiem, respektīvi, ja vecāki dzer vai spēlē, pastāv četras reizes lielāka nekā pārējā sabiedrībā varbūtība, ka arī bērni nonāks atkarību varā.

Šīs atkarības arī norit līdzīgi. Tām vērojams viļņveidīgums: cilvēks izdzīvo reibumu, abstinenci, var piedzīvot arī atturības periodus. Turklāt, lai gūtu cerēto efektu, atkarīgajam laika gaitā vajag aizvien vairāk. Alkoholikiem un narkomāniem nepieciešama lielāka deva, jo, attīstoties atkarībai, organisms spēj izturēt lie-

Ilustratīvā foto

Azartspēļu atkarības rašanās procesā ir iesaistīti visi tie paši neiroķīmiskie mehānismi, kas organismā darbojas narkotiku, alkohola, seksuālo sajūtu, mīlestības un citu ļoti spēcīgu emociju ietekmē.

“Turklāt abu šo atkarību risks ir lielāks, ja kāda no tām piemīt pirmās pakāpes radiniekiem, respektīvi, ja vecāki dzer vai spēlē, pastāv četras reizes lielāka nekā pārējā sabiedrībā varbūtība, ka arī bērni nonāks atkarību varā.

lāku vielas daudzumu, un tādi paši procesi notiek spēlējot – arī spēlmaņi, lai gūtu gandarījumu, laika gaitā riskē ar aizvien lielākām summām. Iemesls abos gadījumos ir viens – gan apreibinošu vielu lietošana, gan spēlēšana izraisa dopamīna pieplūdumu smadzeņu apgabalā, kas ir atbildīgs par labsajūtu.

Gan spēlmaņi, gan no apreibinošām vielām atkarīgie viegli padodas apkārtējās vides kairinājumiem – spēļu vai alkohola re-

klāma var likt cilvēkam atturības periodā izjust neatvairāmas alkas iedzert vai uzspēlēt. Un visiem atkarīgajiem ir līdzīgas uzvedības problēmas: viņi kavē, saskaras ar grūtībām laika plānošanā un lēmumu pieņemšanā, krītas viņu darbaspējas.

Čikāgas Universitātes pētnieki, aptaujājot anonīmo spēlmaņu programmas dalībniekus un cilvēkus, kuri vēršas pēc palīdzības pie atkarību speciālistiem, secinājuši, ka 10–20 % cilvēku, kuriem ir alkohola vai narkotisko vielu atkarība, ir saskārušies arī ar azartspēļu problēmām; pat vairāk nekā 70 % spēļu atkarīgo atzinuši, ka viņiem ir problēmas ar pārmērīgu alkohola lietošanu.

Daudzi speciālisti ir vienprātīgi, ka abas šīs atkarības viena otru būtiski ietekmē. Lai klienti atraisītos un zaudētu modrību, vairums spēļu zaļu piedāvā alkoholiskos dzērienus. Spēlmaņi lieto alkoholu vai narkotikas, lai nosvinētu uzvaru vai slīcinātu bēdas pēc zaudējuma un nomāktu vainas apziņu par nospēlēto naudu. Savukārt cilvēki, kuriem ir bijušas problēmas ar alkoholu, ir trīsreiz vairāk pakļauti spēļu atkarības riskam nekā pārējie pat tad, ja alkoholu ilgstoši nelieto –

spēles radītais efekts var atsaukt atmiņā dzerot gūtās patīkamās sajūtas, pēc kurām organisms joprojām ilgojas. Pēc dažu pētnieku domām, procesi, kas notiek cilvēka smadzenēs, ļauj apgalvot, ka spēļu atkarība un atkarība no apreibinošām vielām nav divas dažādas problēmas, bet gan vienas problēmas divas atšķirīgas izpausmes.

„Lai kāds būtu atkarības veids, cilvēks, kurš cieš no atkarības, tādējādi ir atradis veidu, kā nostumt malā savas dzīves problēmas. Tāpēc jāmeklē cēlonis – garīgās veselības problēmas, neatrisinātas emocionālas traumas, ģenētiskais mantojums, līdzatkarība bērnībā, depresija. Tas gan nenožīmē, ka spēļu atkarīgajam automātiski veidosies arī citas atkarības – un otrādi. Bet izaicināt sevi un pārbaudīt savu spēju robežas nevajadzētu, jo jau ar vienu atkarību paša spēkiem tikt galā nav iespējams,” atgādina D. Caica.

Sociālās iniciatīvas „Spēles brīvība” mājaslapā www.speles-briviba.lv atrodama biedrības „Esi brīvs” sagatavotā informācija par atkarības un līdzatkarības riskiem un norādes uz efektīvākajiem risinājumiem, kā arī speciālistu izstrādāts tests, kas ļauj izprast atkarības vai līdzatkarības apmēru.

Iniciatīvas laikā īpaši sagatavoti biedrības „Esi brīvs” psihoterapijas speciālisti sniedz konsultācijas ar atbalsta tālruna starpniecību spēļu atkarīgajiem un viņu tuviniekiem. Telefona līnijas darbību nodrošina krīžu un konsultāciju centrs „Skalbes”, kas sociāli nozīmīgos jautājumos krīzes konsultācijas sniedz jau 19 gadus. Konsultāciju tālrunis 29323202 atkarības skartajiem un viņu tuviniekiem darbojas no pirmdienas līdz sestdienai laikā no plkst. 12.00 līdz 20.00. ■

“Atkarība ir slimība, kas ar laiku progresē, nelabvēlīgi ietekmējot cilvēka veselību, spēju iekļauties sabiedrībā, finansiālo situāciju un vispārējo dzīves kvalitāti.

Interešu izglītības centru kopprojektā „Tā daļa

FOTO: Jānis Romanovskis

Īpašs notikums projektā bija grupas „Astro'n'out” dziesmas „Daļa Rīgas” videoklipa tapšana, kurā līdztekus grupai iesaistījās arī visi Rīgas interešu izglītības centri.

FOTO: Jānis Romanovskis

Atklājot projektu, atklājām arī fotogrāfa Jāņa Romanovska fotoizstādi, kurā katrs interešu izglītības centrs tika atspoguļots vienā fotogrāfijā savā piemājas vidē.

FOTO: Roberts Kesteris

28. oktobrī VEF Kultūras pilī lielkoncertā „Tā daļa manis...” pulcējās vairāk nekā 400 interešu izglītības audzēkņu, grupa „Astro'n'out”, Latvijas radioprogrammas „pieci.lv” DJ Magnuss Eriņš, kā arī pilna zāle skatītāju.

FOTO: Jānis Romanovskis

Juglas apkārtnes iedzīvotāji viesojās BJC „IK Auseklis” un izmantoja iespēju uzzināt daudz jauna par Juglu, tās apkārtni un bērnu un jauniešu centru, kā arī radoši pavadīt vakaru.

IK SANTA VANCĀNE

Rīgas interešu izglītības metodiskā centra pilsētas pasākumu koordinatore

13 Rīgas interešu izglītības centros un pamatskolā „Rīdze” oktobrī norisinājās valsts simtgades Rīgas pasākumu programmas Rīgas interešu izglītības centru kopprojekts „Tā daļa manas Rīgas”. Pētot savu tuvāko apkaimi, ielas, mājas, dažādus objektus, cilvēkus un stāstus, interešu izglītības centri, sagaidot Latvijas dzimšanas dienas mēnesi – novembri, no jauna iepazīst Rīgu. Projektā aktīvi iesaistījās arī grupas „Astro'n'out” dziedātāja Māra Upmane-Holšteine, kas pati reiz apmeklējusi dažādus pulciņus interešu izglītības centros. Būtiski, ka projekta nosaukums radies tieši no Māras un grupas „Astro'n'out” leģendārās dziesmas „Daļa Rīgas”, kas aizvien mums visiem atgādina, ka mēs visi, tāpat kā mūsu pilsēta, vienmēr augam un attīstāmies.

Mēs, interešu izglītības centri, esam pārliecināti, ka, rūpējoties

par savu tuvāko apkaimi, cilvēkiem un atceroties tos, ko ikdienā satiekam, pieliekam roku, lai nākamā Latvijas simtgade taptu vēl labāka un skaistāka.

Dāvana visiem rīdžiniekiem Latvijas 100. gadadienā

Aktīva gatavošanās projektam „Tā daļa manas Rīgas” tika uzsākta jau 2017. gadā, savukārt tā pirmsākumi meklējami 2014. gadā, kad Rīga bija Eiropas kultūras galvaspilsēta un visi 13 Rīgas interešu izglītības centri un pamatskola „Rīdze”, ar dažādu pasākumu un aktivitāšu palīdzību iepazīstot daudzpusīgo Eiropas tautu kultūru un tradīcijas, līdzīgā sadarbības projektā aicināja rīdžiniekus un pilsētas viesus doties ceļojumā pa Eiropas valstīm.

Sagaidot Latvijas simtgadi, īpašu dāvanu sev un apkārtnējiem iedzīvotājiem radīja interešu izglītības centri, īstenojot projektu, kas savieno mūsu ikdienu ar svētkiem, kā arī pilsētu ar tās iedzīvotājiem. Bērnu un jauniešu centra (BJC) „Zolitūde” izglītības

metodiķe **Silvija Apse** norāda: „Projektā „Tā daļa manas Rīgas” kā krāsainā villainē saaudās un uzdzirkstīja visu *namiņu* pasākumi un stāsti par to, kas esam, kādi esam, ko protam un varam, ko zinām un uz ko tiecamies. Šis projekts bija brīnišķīga dāvana visiem rīdžiniekiem Latvijas 100. gadadienā.”

Īpaši notikumi projektā bija grupas „Astro'n'out” dziesmas „Daļa Rīgas” videoklipa tapšana, kurā līdztekus grupai iesaistījās arī visi interešu izglītības centri, kā arī pasākumu cikla atklāšana, kas norisinājās tirdzniecības parkā „Alfa”, un noslēguma lielkoncerts „Tā daļa manis...”, kurā tika aicinātas līdzdarboties visas interešu izglītības iestādes.

Atklājot projektu, atklājām arī fotogrāfa Jāņa Romanovska fotoizstādi, kas tapa sadarbībā ar visiem interešu izglītības centriem un gandrīz visu oktobri bija skatāma tirdzniecības parkā „Alfa”. Izstādē katra iestāde tika atspoguļota vienā fotogrāfijā savā piemājas vidē. Latvija ir, sākās un turpināsies ar mums pašiem, ar mūsu darbiem mājās, skolā, dar-

bā, interešu izglītībā, tāpēc, lai parādītu, ka te mēs esam – Latvijas simtgadībā, pavisam ikdienišķo ceļu uz mājām, skatu uz Rīgas panorāmu, mežu vai pašu apgleznotajām mājas sienām ietērpām interešu izglītības audzēkņu un skolotāju smaides un deģmē.

Projekta noslēgumā, 28. oktobrī, VEF Kultūras pilī pulcējās vairāk nekā 400 interešu izglītības audzēkņu, grupa „Astro'n'out”, Latvijas radioprogrammas „pieci.lv” DJ Magnuss Eriņš, kā arī pilna zāle skatītāju un izskanēja lielkoncerts „Tā daļa manis...”. Koncertā savijās Latvijas un Rīgas, ģimenes un skolas, ikdienas un svētku stāsti, un tas nepārprotami vēstīja par ikvienu no mums – daļu no Latvijas. Kā īpašs pārsteigums koncertā izskanēja grupas „Astro'n'out” jaunais singls „Dejot trakāk”, ko grupa izpildīja kopā ar BJC „Rīgas skolēnu pils” tautas deju ansambli „Uguntiņa” jauniešiem Lauras Pavilones horeogrāfijā. Koncertā bija redzami seši horeogrāfijas jaundarbi, ko veidojuši interešu izglītības kolektīvu vadītāji. Koncertā piedalījās kolektīvi no BJC „Altona”, BJC „Bolderāja”,

BJC „Daugmale”, mākslinieciskās jaunrades centra (MJC) „Praktiskās estētikas skola”, BJC „IK Auseklis”, BJC „Kurzeme”, BJC „Mīlgrāvis”, BJC „Laimīte”, pamatskolas „Rīdze” un BJC „Rīgas skolēnu pils”. Projektijās, kuru autors ir J. Romanovskis, tika izmantoti BJC „Mīlgrāvis” un BJC „Zolitūde” bērnu zīmējumi. Lielkoncerta videoieraksts pašlaik ir pieejams Rīgas interešu izglītības metodiskā centra kontā platformā „Youtube”.

14 notikumu 13 dienās

Pasākumu cikls „Tā daļa manas Rīgas” ietvēra 14 notikumus 13 dienās. Pasākumos iestādes aicināja izzināt Juglu, Āgenskalnu, Torņakalnu, Imantu, Purvciemu, Pļavniekus, Bolderāju, Sarkandaugavu, Bišumuižu, Centra rajonu un Latgales priekšpilsētu. Iesaistot iestāžu audzēkņus un skolotājus, bija sagatavotas izstādes par personībām, vietām un notikumiem, kas veidojuši Rīgu un Latviju tādu, kāda tā ir pašlaik, sagaidot simtgadi. Notika arī koncertuzvedumi, radošas aktivitātes, sacensības visai ģimenei.

manas Rīgas” pēta un iepazīst galvaspilsētu

Zaļais Āgenskalns un fotoorientēšanās Torņakalnā

6. oktobrī ciemos aicināja bērnu un jauniešu vides izglītības centrs „Rīgas dabaszinību skola”, kas kopā ar apmeklētājiem dažādās aktivitātēs izzināja zaļo Āgenskalnu, savukārt Torņakalnu iepazīt aicināja BJC „Altona”.

BJC „Altona” izglītības metodiķe **Dzintra Kņaze:** „BJC „Altona” skolotāji un audzēkņi pasākumam „Torņakalns – tā daļa mūsu Rīgas” gatavojās visu septembri, noformējot un iekārtojot informācijas stendu par Torņakalna Latviešu palīdzības biedrību. Pasākuma diena bija skaista un saulaina, un tas bija viens no no teicošajiem faktoriem. Visi dalībnieki (gan audzēkņi, gan vecāki) ar lielu entuziasmu piedalījās piedāvātajās aktivitātēs. Īpašu prieku izraisīja garšīgā muižkunga zupa un iespēja ģimenēm piedalīties fotoorientēšanās sacensībās.”

Juglas vēsture

9. oktobrī Juglas apkārtnes iedzīvotāji viesojās BJC „IK Auseklis”. Izglītības metodiķe **Aija Kalniņa** stāsta: „Projektā pētījām Juglu un tās apkaimi. Uzzinājām daudz jauna, interesanta. Sagatavojām informatīvos materiālus, izstādi, darbnīcas, kuras bija vēltas vēsturiskām personībām, faktiem, kas saistīti ar Juglu. Pasākums bija kupli apmeklēts, vecāki un bērni – gandarīti par iespēju uzzināt daudz jauna, kā arī radoši pavadīt vakaru, kas deva paplašinātu ieskatu par Juglu, tās apkārtni un popularizēja mūsu centru.”

Bišumuižas tirgus

atdzimšana un Barontēvam pa pēdām

11. oktobrī Rīgas jauno tehniķu centrā (JTC) atdzima Bišumuižas tirgus. Iestādes telpas bija pārvērtušās līdz nepazīšanai, valdīja īsta tirgus atmosfēra, savukārt 12. oktobrī BJC „Rīgas skolēnu pils” varēja doties pa Barontēva takām – spēka, viedo, mākslu, teātra, deju, dziesmu un seno (zemzemes) taku izstaigāja vairāki simti pasākuma apmeklētāji.

Latgales priekšpilsētas ielu labirintos

13. oktobrī ar plašu dienas programmu ciemos gaidīja BJC „Daugmale” kolektīvs. Izglītības metodiķe **Iveta Eihe** skaidro, ka BJC „Daugmale” pasākumā „Latgales priekšpilsētas ielu labirintos” piedāvāja iepazīt un izpētīt Rīgu, it īpaši Latgales priekšpilsētu, radoši izzinošā veidā – ar spēlēm, aktivitātēm, kāpšanu kokos, fotoorientēšanos un darbnīcām, tādējādi iesaistot un integrējot dažāda vecuma cilvēkus. „Taču pasākumā bija iespēja ne tikai darboties, izspēlējot senās koka spēles un aizceļojot līdz zvaigžņotajām stikla debesīm, bet arī ieskatīties krāsainajā BJC „Daugmale” mū-

FOTO: Jānis Romanovskis

Rīgas JTC atdzima Bišumuižas tirgus. Iestādes telpas bija pārvērtušās līdz nepazīšanai, valdīja īsta tirgus atmosfēra.

zikas, dziedāšanas un dejošanas dzīvē, apskatīt audzēkņu darbu izstādi „Latvijas portreti” un fotoizstādi „Mana Latvija”, kas abas veltītas Latvijas simtgadei. Pasākumā gandarījumu, iespaidus un jaunu pieredzi guva gan tie, kuri iesaistījās organizēšanā, gan tie, kuri nāca uzzināt ko jaunu par tuvāko apkaimi Latgales priekšpilsētā, Rīgu, Latviju,” stāsta I. Eihe.

Muzicēšana kopā ar „Astro’nout” solisti Māru Upmani-Holšteinu

16. oktobrī soli pa solim Vecrīgā spēra pamatskola „Rīdze”, piedāvājot iepazīt Centra rajonu. Īpašs notikums gan pasākuma apmeklētājiem, gan pašiem dalībniekiem – koncerta noslēgumā dziesmas „Daļa Rīgas” izpildījumam korim pievienojās arī grupas „Astro’nout” soliste M. Upmane-Holšteine.

Sarkandaugavas stāsti

17. oktobrī Sarkandaugavas stāstus stāstīja BJC „Laimīte”. „Kas tad ir Sarkandaugava? Kāda tā bija, kāda ir un kāda būs? Lai sajostos piederīgi vietai, kurā dzīvojam, strādājam, mācāmies, pavadām brīvo laiku, mēs aicinājām pie sevis cilvēkus, kuri pašlaik uztur Sarkandaugavas kultūras gaismu, lai dalītos stāstos par savu apkaimi,” paskaidro izglītības metodiķe **Maira Kalniņa**. „Kā vienā kopīgā saimē pie svētku galda pulcējās pasākuma „Sarkandaugavas stāsti” uzaicinātie viesi, vecāki, bērni un apkaimes iedzīvotāji. Katrā vietā var atrast kaut ko īpašu un interesantu, vienreizīgu, ko ikdienā nepamanām vai nezinām. Klausoties stāstos, katrs aizdomājās: bet es to nezināju... Mūsu stāsti turpināsies, jo visu jau nevar izstāstīt vienā reizē. „Sarkandaugavas stāstu” ideja ir iedzīvināta, tā dzīvos, jo ir, ko stāstīt, un ir, ko izzināt. Paldies stāstu autoriem, kuri atbalstīja mūsu ideju! Viņi ir Sarkandaugavas vēsturisko vietu uzturētāji, veidotāji, un, pateicoties šiem cilvēkiem, mēs uzzinā-

jām daudz jauna. Neatsverama ir kopības, ģimeniskuma izjūta, ko radīja pasākuma norises forma, balti klātais galds ar cienastu – pienu, medu un Latvijas rupjmaizi spēkam.”

Greizo spoguļu atrakcija

18. oktobrī Annas ielā iepazīt bērnu zinātnes centru „Tehnoannas pagrabi” un nodarbību gaitu aicināja tehniskās jaunrades nams „Annas 2”. Ikvienam apmeklētājam bija iespēja iepazīt Annas ielas vēsturi, noskatoties īsfilmu. Lielu interesi apmeklētājos izraisīja greizo spoguļu atrakcija.

Bolderājas iepazīšana

20. oktobrī ciemos gaidīja BJC „Bolderāja”. Izglītības metodiķe **Diāna Bahvalova:** „Projekts mūsu iestādē iedimdināja gan iekštelpas, gan ārtelpas, ļaujot ikvienam apmeklētājam apstāties, atskatīties uz mūsu Rīgu un mikrorajonu un saprast, cik ļoti mēs to esam iemīlējuši, cik ļoti daudz ir vēl atklājama no jauna un no jauna. Pasākumu apmeklēja gan garāmgājēji, kas ikdienā pārvietojas gar mūsu centru un neaizdomājās, kas te vispār atrodas, gan aktīvie centra apmeklētāji kopā ar vecākiem, gan arī citu Rīgas mikrorajonu iedzīvotāji.”

Iejušanās pagājušā gadsimta sākuma gaisotnē

23. oktobrī tika izstāstīti Vecmilgrāvja stāsti BJC „Milgrāvis”. Direktora vietniece **Dace Tīmule** atklāj, ka pasākumam sākuši gatavoties jau pagājušajā mācību gadā un lielākā daļa no izstādē „Vecmilgrāvja stāsti” eksponātiem audzēkņu darbiem ir tapuši šajā laikā. „Skolotāji, kuri sagatavoja radošās darbnīcas, ieguldīja lielu darbu un izdomu. Pasākumā viesi varēja ne tikai iepazīt Vecmilgrāvja vēsturi, kultūrvidi, sagaidot Latvijas simtgadi, apskatīt mūsu audzēkņu izstādi „Vecmilgrāvja stāsti”, bet arī darboties BJC „Milgrāvis” radošajās darbnīcās un piedāvātajās aktivi-

FOTO: Roberts Kšteris

BJC „Zolitūde” apmeklētāju vēlējumu koks Latvijas simtgadībā un interešu izglītības centra 30. gadadienā.

tātēs. Visi kopā iejutāmies pagājušā gadsimta sākuma gaisotnē, ko pastiprināja speciāli pasākumam šūtie tērpi skolotājiem. Vecmilgrāvis šajā laikā sāka veidoties par strādnieku rajonu, kad radās nozīmīgākais kultūras mantojums, pateicoties kokrūpnieka Augusta Dombrovska mecenātisma idejām. Pasākuma noslēgumā notika koncerts, kurā piedalījās A. Dombrovska Mūzikas skolas, Rīgas Rinūžu vidusskolas un mūsu iestādes audzēkņi.”

Zem Zolitūdes varavīksnes

24. oktobrī uz vērienīgu projekta pasākumu un vienlaikus arī iestādes 30. dzimšanas dienas svinībām aicināja BJC „Zolitūde”. Izglītības metodiķe S. Apse secina, ka, piedaloties projektā „Tā daļa manas Rīgas”, BJC „Zolitūde” radās motivācija apvienoties kopējam mērķim un darbam gan visam iestādes darbinieku kolektīvam, gan pulciņu audzēkņiem. „Dalība projektā deva mums iespēju uzzināt daudz jauna par šo apkārtni un vidi, kurā dzīvojam un strādājam, par cilvēkiem, kuri laika gaitā mituši un darbojušies Zolitūdē un tās apkaimē, kā arī ļāva radoši izpausties, apkopojot un iedzīvinot vēstures ainiņas mūsdienās. Mūsaprāt, svarīgāko ar izstādēm, radošajām darbnīcām un citām aktivitātēm pastāstījām un parādījām namiņa pasākuma „Zem Zolitūdes varavīksnes” dalībniekiem 24. oktobrī. Paldies par iespēju izdzīvot un izprast savu vietu – savu daļu no Rīgas!” saka S. Apse.

Imanta laikmeta griežos

25. oktobrī notika BJC „Kurzemē” pasākums „Imanta laikmeta griežos”. Direktora vietniece **Aija Cielēna:** „Gatavošanās procesā studiju audzēkņi izzināja Imantas vēsturi – Kleistu, Dammes, Solitūdes, Volšmites muižas un Anniņmuižu, radot izstādi „Imanta no sendienām līdz mūsdienām”. Savukārt pedagogi un vecāki, pārcilājot savu ģimeņu pūra lādes, atrada daudz vēstu-

risku liecību par Imantas iedzīvotājiem 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā: traukus, sadzīves priekšmetus, rokdarbus u. c., ko parādījām izstādē „No vecmāmiņas pūra lādes”. Izzinot Imantas vēsturi, bērni un jaunieši radīja savu viziju – kādu nākotnē vēlētos redzēt šo skaisto zaļo rajonu Rīgā, Pārdaugavā.”

Mākslas darbu izstāde un animācijas filmiņa

Noslēdzošais projekta notikums bija viesošanās MJC „Praktiskās estētikas skola”. Kā atzīst direktora vietniece **Jana Šķerberga**, projekta īstenošanas laikā audzēkņi centās labāk iepazīt savu rajonu – Pļavniekus, kā rezultātā tapa interesanta audzēkņu mākslas darbu izstāde un animācijas filmiņa, kura projekta norises dienā priecēja visus apmeklētājus. „Darbs radošajās darbnīcās, kur tika apgleznoti koka trauki un darināti vides dizaina objekti, izcēlās ar milzīgu ieinteresētību un radošu aizrautību. Arī sporta aktivitātes ļāva izmēģināt spēkus dažādās disciplīnās un beigās saņemt zelta medaļu. Neaizmirstama pirmā pieredze palika daudziem audzēkņiem, kuri piedalījās videoklipa „Daļa Rīgas” filmēšanā. Noslēguma koncertā izjutām savu nozīmīgo daļu interešu izglītības vērtībā un popularizēšanā. Šis projekts bija vērtīgs ieguldījums Latvijas simtgadības pasākumu klāstā un sniedza ierosmi arī turpmāk rīkot līdzīgus pasākumus.”

Plašāk projekta notikumus var iepazīt mājaslapā www.intereses.lv/tadalarigas. Projektu organizēja Rīgas interešu izglītības metodiskais centrs sadarbībā ar Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamentu, 13 Rīgas interešu izglītības iestādēm un pamatskolu „Rīdze”. Projektu atbalstīja Rīgas dome, tirdzniecības parks „Alfa”, grupa „Astro’nout”, gribuvasaru.lv, „Lux Express”, piedzīvojumu parks „ABpark”, SIA „Kami”. Informatīvais atbalsts: portāls inbox.lv un SIA „JCDecaux”. ■

Ceļā ar „Latvijas skolas somu”

Rīgas Vakara ģimnāzijas skolēni klausās gides Ilgas Ķipsnes stāstījumu „Pikšu” pagalmā.

Muzeja ekspozīcijas apskate „Pikšās”.

IK JĀNIS JAPIŅŠ

Rīgas Vakara ģimnāzijas direktors

„Pikšās” esam ieradušies novembra dienā, kad bieži miglas vāli vēl priekšpusdienā guļ virs Zemgales lauku tālēm. Iebraucamais ceļš prezidenta dzimtajās mājās vedina uz atceri, kā šeit bija Kārļa Ulmaņa jaunība.

– Redziet, šeit ir goda rati, ar kuriem svētdienās mazais Kārlis kopā ar diviem brāļiem, māti Lizeti un tēvu Indriķi devās ciemos, – stāstījumu turpina gide. – Nu, tāds savdabīgs tolaiku dzīps.

“ Ziemassvētku kaujas latviešu strēlniekiem atnesa labu karotāju slavu un pierādīja, ka latvieši ir spējīgi aizsargāt savu dzimteni un brīvību.

„Pikšās” bija turīgas lauku mājas, tālab ekspozīcijā var vērot pat slaveno kuļmašīnu „Imanta”, kas tolaik bija tikai bagātiem saimniekiem. Diemžēl laiks un politiskā vara pret prezidenta dzimto vietu Zemgalē nebija saudzīga. Padomju laikā meliorācijas dēļ (vai tas bija galvenais iemesls?) „Pikšās” nojauca. Pēc neatkarības atjaunošanas, pateicoties cilvēku ziedojumiem, mājas atdzima. Lielu darbu muzeja attīstībā ieguldīja tā ilggadējais vadītājs Gunārs Ulmanis, pēc radniecīgajām saitēm – Latvijas lielākā valstsvīra Kārļa Ulmaņa brāļa mazdēls.

Darbs, maize, mīlestība

– Ja jums mājās vai paziņu lokā ir vecvecāki vai vecāki ļaudis, noteikti steidziet viņus iztaujāt par savas dzimtas vēsturi un tālaika dzīvi neatkarīgajā Latvijā! Laiks ātri rit, drīz viņu vairs nebūs, un paliks tikai sausie gada skaitļi. Tā

Kura meiteņu komanda uzvarēs? Virves vilkšana „Mangaļos”.

ir neatkarotājama vēstures liecība, ko šādi var gūt! – tā savu stāstījumu sāk prezidenta Kārļa Ulmaņa dzimto māju „Pikšās” ekskursiju vadītāja Ilga Ķipsne.

Otra atziņa – nedrīkstam būt čikstētāji, bet ir jābūt sīkstiem kā Latvijas jaunsaimniekiem pēc Pirmā pasaules kara, kad ar ļoti smagu cilvēka darbu mūsu valsts atdzima un ieņēma redzamu vietu Eiropā.

Un vēl – Ulmaņlaikā nesūtīja izziņas. Bet vēlmes kodu pie sienas glabāja saimnieču izsūtās sedziņas. „Pikšu” mājās tās teksts lakonisks – „Darbs, maize, mīlestība”. Trīs vārdi, kas ir pilnvērtīgas cilvēka dzīves satvars.

– Ulmaņlaikā katram puisim jau pusaudža vecumā bija jāstājas pie arkla. Tēvs mācīja, kā pareizi vagu dzīt, lai zemi auglīga. Es jums vēlu, lai jūsu dzīvē dzītās

“ Es jums vēlu, lai jūsu dzīvē dzītās vagas ir taisnas un lai tajās izaug bagāta raža. Jo tieši jūs, jaunie cilvēki, esat Latvijas nākotne.

vagas ir taisnas un lai tajās izaug bagāta raža. Jo tieši jūs, jaunie cilvēki, esat Latvijas nākotne, – atvadoties teica „Pikšu” māju pavarda glabātāja.

Brīvība ir jāizcīna un jāaizstāv

„Mangaļu” mājas ir Latvijas Kara muzeja filiāle, jo atrodas līdzās slavenajām Ziemassvētku kauju vietām. „Mangaļi” ir labs apliecinājums Ozolnieku novada iedzīvotāja Voldemāra Birznieka uzņēmībai – savulaik viņš iekārtoja pirmo ekspozīciju par strēlnieku cīņām šajās vietās. Par karavīru piemiņas saglabāšanu V. Birzniekam tika piešķirts Triju Zvaigžņu ordenis.

Tagad bijušajā mežsarga mājā plašā ekspozīcijā redzami Ziemassvētku kauju ieroči un kauju vietu makets, kas ir lielākais Latvijā. Vienkopus savāktas strēlnieku personiskās mantas. Baltie Ziemassvētku eņģeļi uz fronti sūtītajās atklātnēs atgādina, ka mīlestībai un atmiņai ir vieta arī kaujas laukā, kur nāve stāv tik tuvu jaunajai dzīvībai.

„Mangaļu” pagalmā gida Roberta Līņa vadībā skolēni iejūtas karavīru lomā. Skan pavēles, puīši un meitenes tiek sadalīti divās komandās, un – cīņa var sākties!

Pie Ziemassvētku kauju vietu maketa „Mangaļos”.

Komandas pirms šķēršļu joslas pārvarēšanas.

Jauniešus īpaši aizrauj šķēršļu josla, kur izveicība nosaka komandas uzvaru. Virves vilkšana gan vairāk ir puīšiem piederīga nodarbe, taču arī meiteņu komandas to dara itin veiksmīgi.

– 30 kilometru garā frontes iecirknī starp Lielupi un Olaini latviešu puīši lielā salā devās uzbrukumā, lai ieņemtu Jelgavu. Nevisai veiksmīgi plānotā Krievijas Impērijas 12. armijas uzbrukuma operācija prasīja milzīgus upurus. Latviešu strēlnieku rindas

saruka par vairāk nekā trešdaļu (zaudēja aptuveni 9000 karavīru). Ziemassvētku kaujas latviešu strēlniekiem atnesa labu karotāju slavu un pierādīja, ka latvieši ir spējīgi aizsargāt savu dzimteni un brīvību, – skaidroja vēsturnieks.

Ekskursijas noslēgumā E. Līnis atzina, ka, īstenojot projektu „Latvijas skolas soma”, „Mangaļu” mājas šoruden apmeklējuši daudzu skolu jaunieši. Un tā ir tiešā skolēnu saskarsme ar mūsu valsts vēsturi. ■

Pārraut nedrīkst šķetināt!

Kā pareizi skaitīt valodas

IK VALDIS ČEIČS

Latviešu valodas un literatūras skolotājs

Labāk vai sliktāk – mūsu dzīvē viss ir sašķetināts pavedienā, pie kura turoties mēs varam izkļūt no neziņas par nākotni un nolemtības tagadnes haosam. Tomēr vadmotīvs paliek nemainīgs – mūžu dzīvo, mūžu mācies.

Šķetināšana ir darbs, arī mācīšana. Rezultāts ir atkarīgs no kārtības mūsu rokās un mūsu galvās. Skolotājam šķetināšana ir profesija, jo viņa aicinājums ir vispirms atšķetināt, lai pēc tam atsevišķus diegus sašķetinātu drošā pavedienā (tās pašas caurvijas!).

No tik aperģīga, varbūt ne gluži saprotamu vārdu virknējuma – uzreiz pie lietas. Attieksme pret jauno mācību saturu un tā ieviešanu pašlaik ir nervoza, teicēju (reforma) un vilcēju (skolas) balsis vēl nav saskaņotas. Jūtams, ka tuvu ir arī kārtējais kaislību uzvīlis ap valodām. Tas, kā ierasts, nāk no vecākiem un angažētiem sabiedrības aktivistiem.

Par to liecināja arī diskusija „Nākotnes skola. Jaunais pamatizglītības standarts”, kas 18. oktobrī notika „LTV7” studijā ciklā „Punkti uz i”. Tā ierakstu, protams, var atrast šā televīzijas kanāla arhīvā. Nesaukšu diskusijas dalībniekus vārdā un uzvārdā, kā arī neminēšu viņu amatus, sociālās lomas. Diskusija notika trīs pušu formātā. Vienādā skaitā bija ieradušies vecāki – divas māmiņas un viens tētis (diskusijas vadītājs); trīs skolu direktori – tai skaitā arī divas direktores, kas vada lielas Rīgas skolas ar krievu mācīvalodu, kā arī trīs dažādu līmeņu eksperti, kas piedalās vai ir piedalījušies jaunā mācību satura veidošanā un īstenošanā, viņu vidū arī viens skolotājs.

Šajā kanālā rīkotās tikšanās

Un ir nepieciešama PAŠPIEPŪLE, lai, pirmkārt, apzinātos, ka latviešu valoda ir nevis svešvaloda, bet katra iedzīvotāja otrā valoda, un, otrkārt, pieņemtu to kā faktu. Šī pašpiepūle vispirms ir jārada vecākiem pašiem, tad to turpinās viņu bērni skolā un turpmākajā dzīvē.

FOTO: no personiskā arhīva

Latviešu valodas un literatūras skolotājs Valdis Čeičs norāda, ka runa ir nevis par satura atbilstību eiropeskajām vērtībām, bet par reālajām iespējām sasniegt izvirzītos mērķus un izpildīt nepieciešamos uzdevumus.

un diskusijas bieži vien nosliecas uz krievu valodā runājošās skatītāju auditorijas interešu pusi. Arī šoreiz. Ap 46. minūti sākās atsevišķu jomu satura apspriešana un pirmā joma atbilstīgi dokumentiem, protams, bija valodu joma. Te ir jaunumi, galvenais – tiks ieviesta otra SVEŠVALODA (Uzmanību: šis ir atslēgas vārds?) un jau ar 4. klasi. Tad arī sākās valodu skaitīšana!

Uz ekspertes mierīgo jautājumu, kā vērtē otras svešvalodas ieviešanu, trīs krievu bērnu māmiņa atbildēja ar kategorisku „Nē!”. Iemesls: bērnu pārslogde, viens no iemesliem – latviešu valodas mācīšana jau 1. klasē 50 % apjomā no mācību laika. Nosaucot valodas, viņa precīzi atkārtoja žurnālista iepriekš nolasīto oficiālo valodu jomas sadalījumu: latviešu valoda, latviešu valoda mazākumtautību skolās, mazākumtautību valoda, svešvalodas.

Taču viss nojuka un samudzīnājās nākamajās 3–4 minūtēs. Uzskatu, ka šajā īsajā diskusijas fragmentā atklājās būtiska – mums visiem, pat Latvijas sabiedrībai – svarīga lieta. Iznāca tā, ka pēkšņi, proti, bez īpašiem paskaidrojumiem, it kā pašsaprotami, latviešu valoda kļuva par TREŠO SVEŠVALODU. Cits runātājs to ierindoja četru nedzimto valodu skaitā, kāds tomēr atcerējās par divām svešvalodām. Valodu skaitīšana turpinājās arī pēc tam, kad vārds tika dots nākamajai diskusijas dalībniecei; tagad tā bija dzirdama aizkadrā vēl apmēram pusminūti. Un kā šis neformālās diskusijas rezultāts uz ekrāna parādījās teksts latviešu valodā „Trešā svešvaloda!”. Tā, lūk, bija radies vēl viens ļoti nopietns valodu mudžeklis. Par to arī viss pārējais šajā rakstā.

Jaunais mācību saturs būs īstenojams pārsvarā vidusskolas līmenī, toties citiem būs jāaizpilda zemākas sociālās nišas.

Rīgas mikrorajonos atvērtās skolas ar krievu mācību valodu patiešām ir lielas, to pastāvēšana ir atkarīga no katra mūsu galvaspilsētas mikrorajona rašanās vēstures. Novērsties no šīs vēstures nav iespējams, tā nepārtraukti turpinās arī šodien un arī šajās skolās. Šo skolu dzīvi un darbu vēl diezgan ilgi ietekmēs dažādas, pat pretstatāmas, vecāku prasības pret latviešu valodas apgūšanu, attiecīgi dažāda ir skolēnu motivācija mācīties latviešu valodu, un saglabāsies skolu administrācijas neapskaužamā grēkāžu loma, jo tik un tā ir jāsakārto un jāvada mācību process.

Lai vismaz uzsāktu šķetināt kārtējo valodu mudžekli, kurš šoreiz ir nopietns, jo ir saistīts ar jauno izglītības saturu, vajag izlasīt divus šķirkļus lingvistikas terminu skaidrojošajā vārdnīcā, ko veidojis autoru kolektīvs akademiķes Valentīnas Skujiņas vadībā un laidusi klajā Latviešu valodas aģentūra 2011. gadā.

Otrā valoda: kādā valstī oficiāli lietota valoda (valsts valoda) vai majoritātes valoda, ko apgūst un lieto minoritātes pārstāvji, kuriem tā nav dzimtā valoda; valodas, kuras secīgi apgūst pēc pirmās (dzimtās) valodas (59. lpp.).

Svešvaloda: valoda, kura in-

dividam nav dzimtā valoda un kurai apguves vietā nav valsts valodas statusa. Svešvalodu apgūst apzinātā, pedagoģiski organizētā mācību procesā, taču saziņā to parasti nelieto (88. lpp.).

Ir acīmredzams, ka diskusijas laikā notikušajā svešvalodu skaitīšanā šie termini tika sajaukti. Iespējams, ka – labākajā gadījumā – par tiem nav pietiekami padomāts. Taču neizliksimies, ka neredzam un nesaprotam, ka mēs esam dažādi.

Ir tādi, kas saprot atšķirību starp latviešu valodas kā otrās (būtiska garumzīme!) valodas un svešvalodu statusu Latvijā, taču nav zinājuši, ka tā ir raksturojama ar īpašiem terminiem, tātad ir svarīga. Šajā gadījumā situācija ir atšķetināma viegli: ir vajadzīga praktiska rīcība informatīvajā telpā.

Ir tādi, kuri šai atšķirībai nepievērš uzmanību un dzīvo ar apziņu, ka latviešu valoda neatšķiras no svešvalodām, pietiek, ja to lieto ikdienas saziņā, tikai vajag to vairāk mācīties. Šis jau ir cietāks rieksts, jo nepietiek ar terminu piesaukšanu, ir arī jāpārlecina, ka ar šādu latviešu valodas kompetenci Latvijā ir par maz.

Un ir tādi, kuri uzskata, ka viņu bērnu izglītošanā latviešu valoda patiešām ir tas pats, kas jebkura svešvaloda. Šī attieksme ir pretēja reālajai dzīvei, tā – it kā pašaisargājoties – ir agresīva un noturīga. Tās mainīšanai ir vajadzīgas ļoti lielas pūles, kas ir jāuzņemas gan skolotājiem, gan administrācijai, visbeidzot – skolēniem. Diemžēl šādai – uzklaušītai un cilvēciski it kā saprotamai – attieksmei var būt tālejošas negatīvas sekas viņu bērnu nākotnē.

Šo situāciju var izskaidrot arī zinātniski, tāpēc ir jārunā par dažādiem valodu kodiem.

Par dažādiem valodu kodiem starptautiskajā sociolingvistikā sāka runāt tikai pagājušā gadsimta 60. gados, kad tos raksturoja un sāka pētīt britu sociologs Bazils Bernsteins (*Basil Bernard Bernstein*). Viņš, iespējams, apzināti izlaižot objektīvus starposmus, noteica un nosauca divus galējus kodus – ierobežoto (angļu val. *restricted*) kodu un paplašināto, izstrādāto (*elaborated*) kodu – un izskaidroja to atšķirību. Vienkāršais kods tika saistīts ar saziņu ikdienā, bet paplašinātais kods – ar valodas lietošanu dažādās, iepriekš neparedzamās situācijās un dzīves jomās. Nākamais B. Bernsteina spriedums bija tāds, ka abu kodu lietošana sabiedrībā ir saistīta ar dažādām piekļuves iespējām valodas apgūšanai. Pēdējais viņa secinājums bija tāds, ka šāda nevienlīdzība ir atkarīga no cilvēku sociālās nevienlīdzības. Taču galvenais, domājot par latviešu valodas statusu, laikam gan ir jā-

kamais B. Bernsteina secinājums: viņš sasaistīja katru valodas kodu ar sociālo šķiru vajadzībām un vērtībām valodu lietošanā un šo situāciju raksturoja kā nevienlīdzīgu (Баранова, В. В., Гаврилова, Т. О. Язык, общество и школа. Москва: Новое литературное обозрение, 2012.).

Pārmetumi par šo nevienlīdzību pie mums ik pa laikam tiek raidīti no abām pusēm, taču ir jāpiekrīt, ka mūsu valstī tai ir subjektīvi, kaut arī saprotami iemesli. Un ir nepieciešama PAŠPIEPŪLE, lai, pirmkārt, apzinātos, ka latviešu valoda ir nevis svešvaloda, bet katra iedzīvotāja otrā valoda, un, otrkārt, pieņemtu to kā faktu. Šī pašpiepūle vispirms ir jārada vecākiem pašiem, tad to turpinās viņu bērni skolā un turpmākajā dzīvē. Bez pašpiepūles ir paredzama šādi noskaņotu vecāku bērnu izkrišana no aktīvas un darba pilnas dzīves jebkurā sabiedrībā jebkurā valstī.

Domājot par atšķirību latviešu valodas statusa izpratnē un tās sekām, ir jārunā arī par jauno mācību saturu. Manuprāt, ir pamats pārņemt projekta „Skola 2030” īstenotājiem, ka izveidotais jaunais mācību saturs tomēr ir orientēts uz Latvijas sabiedrības vidusskolu – gan skolēniem, gan viņu vecākiem, lai apmierinātu viņu sociālo pieprasījumu. Ne jau par satura atbilstību eiropeskajām vērtībām ir runa, bet par REĀLĀJĀM iespējām sasniegt izvirzītos mērķus un izpildīt nepieciešamos uzdevumus. Ir jādomā un jāatzīst, ka bez dažādu mikrouzņēmēju un vidējo komersantu un pašu skolotāju papildu līdzdalības skolēnu individuālajā izglītošanā, kas nereti ir saistīta arī ar vecāku nozīmīgu finansiālu līdzdalību savu bērnu nākotnes nodrošināšanā, jaunais mācību saturs būs īstenojams pārsvarā vidusskolas līmenī, toties citiem būs jāaizpilda zemākas sociālās nišas.

Situācija Vācijas izglītības sistēmā šajā ziņā var būt pamācoša. Piesaistot darbam skolā jaunus skolotājus, kuri nav pienācīgi sagatavoti akadēmiski vai ir strādājuši mācību priekšmetu saturam tuvās profesijās un ir ieguvuši skolotāja sertifikātu pēc kursiem, izglītības vadītāji ir saskārušies ar jaunu problēmu šo jaunpienākušo skolotāju iekārtošanā darbā. Ilggadējie un pieredzējušie, jaunie un talantīgie skolotāji nevēlas un atsakās iet strādāt uz skolām, kas atrodas Berlīnes priekšpilsētās, galvenokārt tāpēc, ka tajās ir liels to skolēnu īpatsvars, par kuriem viņi saka – bērni ar imigrantu fonu. Pieļauju, ka pie mums, līdzīgi palielinot skolotāju skaitu, nekas nemainīsies arī pašreizējā valodu skaitīšanas praksē.

Un nobeigumā vēl neliels mājasdarbs – virsrakstā ielikt komatu pareizajā vietā. ■

Tiesību mācīšana skolā

Uzstāšanās Tiesībsarga projekta „Vēlēšanu pratība skolā” noslēguma konferencē 2018. gada 13. septembrī

IK VERONIKA KRŪMIŅA

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja

Cilvēka izpratne par demokrātiju, par pilsonisko sabiedrību, pilsonisko līdzdalību, pilsonisko atbildību, kopējo labumu, likuma vērtību ir atkarīga no zināšanām un vērtību izpratnes.

Tiesību mācīšana nav mācīšana par likumiem un likumu pantiem. Tiesību zināšana ir zināšana par to, kā katrs indivīds un sabiedrība dzīvo tiesību telpā, kā veidojas individuālo savstarpējās attiecības, kā veidojas indivīda un sabiedrības, indivīda un valsts iestāžu attiecības. Tāpēc nepietiek skolēnam iemācīt likumus un likumu pantus, bet jā mācā izpratne par tiesību būtību.

Jebkuras ēkas būvniecība sākas ar tās pamatiem.

Izpratne par tiesībām un valsti, kā arī izpratne par vērtībām tiek veidota, apgūstot pamatjautājumus ģimenē, bērnudārzā, skolā.

Tā kā šodienas sarunas temats ir tiesību mācīšana skolā, tad es palikšu šajā ietvarā, nepaplašinot savas pārdomas uz ģimeni un bērnudārzu, kam nenoliedzami arī ir svarīga loma jaunā cilvēka tiesību izpratnes veidošanā.

Es noteikti nepretendēju paust izglītības eksperta viedokli par tiesību mācīšanu skolā. Varu dalīties tikai savā viedoklī, kas veidojies, Augstākajā tiesā vadot skolēniem nodarbības par tiesu sistēmu, vērojot jauniešu uzvedību sabiedrībā, kā arī sekojot tam, kas mani diviem pusaudžiem tiek mācīts skolā.

Augstākajā tiesā labprāt tiek uzņemtas skolēnu grupas, kas vēlas apskatīt tiesu, kā arī noklau-

sīties stāstījumu par Latvijas tiesu sistēmu. Kopš 2009. gada Augstāko tiesu apmeklējušas 129 skolēnu grupas, galvenokārt 9. un 12. klases skolēni. Ir bijušas arī dažas trešklasnieku grupas. Tās parasti stāstītājam liek pasvīst, jo trešklasnieki ir zinātkāri un nemulst par saviem jautājumiem. Stāstnieks parasti burtiski tiek apbērts ar jautājumiem. Ir kādas sešas skolas, kuru skolotāji katru gadu attiecīgo klasi atved uz šo nodarbību Augstākajā tiesā.

“Mūsu izglītības sistēma nedod jauniešiem izpratni par to, ka mēs visi kopā esam tie, kas pārvaldām valsti.

Vai tiek iemācīta izpratne

Vispirms par savu redzējumu, vai skolēniem tiek iemācīta izpratne par tiesībām. Droši vien ir izņēmumi. Taču mans vispārīgais novērojums ir tāds, ka skolēnu izpratne par tiesībām ir ārkārtīgi nepilnīga.

Skolēniem ir paredzēts mācīt dažādus teorētiskus jautājumus, galvenokārt tas ir politikas teorijas un valstszinātnes apvienojums. Vēl tiek likts uzsvārs uz to, ka skolēnam ir jāzina savas tiesības. Nenoliedzami – tas viss ir noderīgs. Taču, zinot vien savas likumā noteiktās tiesības, skolēnam neveidojas pietiekams pilsonisko zināšanu līmenis un izpratne par tiesību būtību. Turklāt, ja runā par teorētiskajiem jautājumiem, tie īsti netiek iemācīti, jo acīmredzami skolēns tos nespēj uztvert un izprast.

Kad skolēniem stāstu, ka Civillikumā ir pants, kurā noteikts bērna pienākums strādāt mājas darbus bez atlīdzības, ja bērns dzīvo pie vecākiem, parasti ir jūtams, ka skolēni par šādu regulējumu, kurā ir noteikts šāds viņu pienākums, dzird pirmo reizi. Interesanti būtu aptaujāt skolotājus, vai kāds vispār šādu regulējumu savās nodarbībās ir pieminējis.

Kā atzīmējis Imants Lancmanis, demokrātija ik pa laikam uzliek nopietnus pienākumus, turklāt ne tikai pret valsti un nāciju, bet arī katram pret sevi, savu pašcienu un savu spēju pieņemt loģiskus lēmumus.¹ Piemēram, skolēni parasti zina, ka vara pieder tautai. Taču skolēni neredz likumsakarību starp vēlēšanu izdarīto izvēli un sliktu parlamentu vai sliktu valdību. Skolēni neredz

FOTO: Baiba Kataja

Pēc tiesību zinību stundas savas mātes dzimtajā Aknīstes vidusskolā Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa diskutē ar skolēniem.

saikni, ka viens no tautas varas nesējiem ir arī tiesnesis.

Pilsoniskā audzināšana

Mūsu izglītības sistēma nedod jauniešiem izpratni par to, ka mēs visi kopā esam tie, kas pārvaldām valsti. Ka deputāti, kuriem dodam pilnvaras mūsu vārdā pieņemt noteikumus, pēc kuriem mums ir jādzīvo šajā valstī, nerodas nez no kurienes, bet ir mūsu pašu roku un prāta darba rezultāts. Ka skolotāju, policistu, ārstu, tiesnešu un citu valsts iestādēs nodarbināto algas, kā arī jauno māmiņu, pensionāru un citu sociāli mazāk aizsargātu cilvēku iespēja saņemt sociālo palīdzību un sociālās palīdzības apmērs ir tieši atkarīgi no tā, cik atbildīgi tiek maksāti nodokļi.

Skola un skolotājs ir viens no nozīmīgākajiem avotiem, no kuriem mūsu skolēni smeļas gan zināšanas, gan izpratni par tiesību būtību. Es redzu, ka skola un skolotāji ir liela autoritāte skolēniem. Ja skolā kaut kas ir iemācīts aplami, piemēram, par valsti vai tiesībām, tad man ir jāpieliek milzīgas pūles, lai pārliecinātu savu pusaudzi, ka tas ir aplami.

“Skola un skolotājs ir viens no nozīmīgākajiem avotiem, no kuriem mūsu skolēni smeļas gan zināšanas, gan izpratni par tiesību būtību.

Tāpēc mani ļoti satrauc ziņa, ka gados jauns politikas un valsts tiesību skolotājs stāsta skolēniem, ka nav jēgas maksāt nodokļus, jo tāpat lielāko daļu nozogot. Skolotājs, kura uzdevums ir pilsoniskā audzināšana! Lai arī kā nepatīktu tagadējā politiskā elite, skolotājam ir jāapzinās, ka viņš audzina nākamos politiķus, uzņēmējus, valsts darbiniekus. Un tieši viņu rokās pēc kāda laika būs tad jau vecā skolotāja sociālā drošība, kas tieši ir saistīta ar nodokļu maksāšanu.

Esmu no tām mammām, kas ieskatās mācību grāmatās. Vēsture ir viens no priekšmetiem, kura apguvei ir liela nozīme pilsoniskajā audzināšanā un tiesību izpratnes veidošanā. Piedodiet, vēstures grāmatu autori, bet tās ir grūti lasāmas un grūti uztveramas. Vēstures notikumi lielākoties ir izklāstīti sarežģītā valodā, kas nepalīdz skolēniem izprast sabiedrības, ieskaitot tiesības, attīstību. Nozīmīgi vēstures attīstības procesi netiek uzsvērti, un beigu beigās tie pazūd nebūtisku datumu un vēsturisku personību valdīšanas periodu jūklī. Protams, ja ir skolotājs ar dzirkstelīti, tad var iztikt arī ar tādām grāmatām. Taču skolotāji ar dzirkstelīti un izpratni par tiesībām un sociālo kapitālu nav sastopami katrā skolā.

Kā jau minēju, skolai un skolotājam (turklāt jebkuram) ir liela nozīme jauniešu izpratnes veidošanā par tiesību būtību un liela ietekme skolēna sociālā kapitāla veidošanā. Skolotājiem, kas māca vēsturi, sociālās zinības, politiku un tiesības, pašiem jāizprot tiesību būtība un jāspēj to saprotami pastāstīt skolēniem.

Augstākajā tiesā ir viesojušās arī skolotāju grupas. Esam gatavi

“Mani ļoti satrauc ziņa, ka gados jauns politikas un valsts tiesību skolotājs stāsta skolēniem, ka nav jēgas maksāt nodokļus, jo tāpat lielāko daļu nozogot. Skolotājs, kura uzdevums ir pilsoniskā audzināšana! Lai arī kā nepatīktu tagadējā politiskā elite, skolotājam ir jāapzinās, ka viņš audzina nākamos politiķus, uzņēmējus, valsts darbiniekus.

arī turpmāk sadarboties ar skolotājiem, stāstīt par tiesu sistēmu un diskutēt par tiesību būtību – lai skolotājs, jau tālāk nododot savas zināšanas skolēniem, justos pārliecinātāks par sevi. Plašāku informāciju par Augstākās tiesas piedāvātajām nodarbībām skolēniem un kontaktinformāciju skatīt šeit: <http://www.at.gov.lv/lv/apmekletajiem/skolam/tiesnesu-stundas>.

Publicēts „Augstākās Tiesas Biļetenā”, Nr. 17, 2018. gada novembrī, 74.–75. lpp

¹ Imants Lancmanis, mākslas vēsturnieks. irir.lv/2018/09/05/par-pascienu

Pie galda ielūdz vāpieši un Ludvigs Vilhelms Kerkoviuss

IK ILZE BRINKMANE

No 10. novembra līdz nākamā gada 25. janvārim Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkā Kalpaka bulvārī 4 skatāma neparasta LU Tautas lietišķās mākslas studijas (TLMS) „Vāpe” keramikas izstāde „Vieta pie galda. Ielūdz Ludvigs Vilhelms Kerkoviuss”. Izstādes iedvesmotāja – studijas vadītāja, māksliniece **Helga Ingeborga Melnbārde** – vienmēr ir bijusi izdomas bagāta un uz to rosinājusi gan studentus LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē (PPMF), gan keramikus studijā „Vāpe”. Viņa ir lieliska stāstniece, arī šoreiz, atklājot idejas rašanos un tās realizāciju.

„Mums visapkārt ir stāsti, par kuriem ne vienmēr zinām. Kas tas par kungu, kas aicina uz izstādi savos apartamentos? Intriga ne pa jokam!

19. gadsimta nogalē šajā namā tā bija ierasta parādība – te allaž pulcējās mākslinieki un namatēvs atvēlēja telpas izstādēm dažādu mākslas žanru pārstāvjiem.

Tiem, kuriem nav bijis tas gods iepazīties ar vīru, kas labestīgām acīm noraugās no Turku zālē izvietotā portreta, varam atgādināt, ka 1890. gada 19. jūnijā L. V. Kerkoviuss (*Ludwig Wilhelm Kerkovius*) vienbalsīgi tika ievēlēts par pirmo Rīgas pilsētas galvu. Viņš bija arī Lielās gildes tirgotāju vecākais un – kopš 1893. gada – Rīgas Latviešu biedrības goda biedrs.

Šķiet, savu misiju L. V. Kerkoviuss pildījis godam, ja reiz, būdams ciešā kontaktā ar mākslas pasaules pārstāvjiem, realizējis

FOTO: Aldona Volkova

Pie galda – LU TLMS „Vāpe” keramiķi, kuru radošā darba iedvesmas avots bijusi lepnā Kurzeme – tās flora, fauna un tautastēpiem raksturīgais.

ideju Rīgā uzbūvēt mākslas muzeju, par kura esību Valdemāra ielā esam pateicīgi vēl šobaltdien. Ne velti 1901. gadā viņam piešķīra arī Rīgas goda pilsoņa titulu. Nama saimnieku iepazīnuši un viņa svētā acu skatiena iedvesmoti, Kalpaka bulvāra 4. namā vāpieši rīko jau 4. izstādi.

Kā zināms, svētki parasti sākas pie galda. Arī šoruden, kad Latvijas valstij aprit 100., LU – 99., bet LU PPMF – 35. gadskārta. Trejas jubilejas esam nolēmuši svinēt pie piecus metrus garā svētku galda, kur skatītājiem tiks piedāvāta neparasta un bagātīga vizuālā degustācija.

Visi TLMS „Vāpe” dalībnieki pulcēsies vienkop, un, kā tas dižos gados pieklājas, arī namatēvam L. V. Kerkoviusam un viņa kundzei Matildei Kerkoviusai paredzētas vietas pie svinību galda. Ar pietāti un smalkjūtīgu pieskārienu mālam par to parūpējušies

Tatjana Zīle un Jānis Rožlapa. Gatavojoties izstādei, par radošā darba iedvesmas avotu izvēlējāmies lepo Kurzemi – tās florai, faunai un tautastēpiem raksturīgo. Prāti bija jāliek kopā, galvas jāpalauza, kā ieceri izteikt vizuāli plastiskā materiālā – Latvijas mālā.

Zilā jūra, noslēpumainās pārpardes zaļajos mežos, vārtu sargs pilādzis, krupītis pļavas rasā, jēri ganībās un arī mežmalas ezis rosinājuši Raiti Bobrovu un Kristīni Braunu, Inetu Meikulāni un Andu Lasi, Kristiānu Sproģi un Sanitu Bērzkalni-Čeveri u. c. meklēt nebijušus risinājumus svētku galda atribūtikai.

Kurzemes tautastērpa – tekstiliju un aksesuāru – iespaidā neordinārus risinājumus meklējuši pārējie studijas dalībnieki.

J. Rožlapa ierosmi saviem derību traukiem (jeb fondī komplektam) radis Kurzemes derību

FOTO: no J. Rožlapas personiskā arhīva

Izstādes idejas autore un iedvesmotāja Helga Ingeborga Melnbārde ar savu saimi, bet fonā no gleznas noraugās pirmais Rīgas pilsētas galva Ludvigs Vilhelms Kerkoviuss, kura namā patlaban ir LU Bibliotēka un tiek rīkotas izstādes. Viņš pats savulaik pie sevis aicinājis mākslas pasaules pārstāvjus, kā arī rosinājis būt mākslas muzejā.

saktas motīvos. Rutas Lodiņas mednieku komplekta pirmsākumi meklējami sleņģenes ornamentālajā dekorā, T. Zīle sievišķīgi un rotaļīgi pieskārusies Dienvidkurzemes krekla sakrokotajai piedurknei. Tā izveidojusies grupa „Saviļņojošai maltītei Dienvidkurzemē”. Bet Līvu Prekeli, Noru Ķibildu-Kinnu un Luru Šironovu uzrunājuši villaiņu, brunču krāsu salikumi un kreklu izšuvuma raksti.

Savukārt Kārlis Ziediņš, kā vienmēr, meistarīgi demonstrē keramikas un koka māksliniecisko dialogu, veidojot komplektu „Novakares tējai” un arī svētku galda centrālo asi – karuseli svētku maltītei.”

Jau izstādes atklāšanā radās silta un pozitīva svētku gaisotne.

Kā stāsta paši vāpieši, viņu vidū ir gan tādi, kuri nesen virpojuši pirmo bļodiņu, veidojuši pirmo karoti, gan keramiķi ar savu rok-rakstu.

H. I. Melnbārde atskatās arī uz 25 darba gadiem LU PPMF. Daudzi pašreizējie un bijušie studenti teic pateicības vārdus, jo atzīst, ka viņa ir mācībspēks, kas saskata talantu, palīdz tam atrasties, prot iedrošināt par savām iecerēm runāt, un tas cilvēku atklāj nenoliedzami daudzpusīgāk.

Pat ja izstādes laikā pie galda nesēdēs darbu autori (kā tas bija tās atvēršanas svētkos), par viņiem liecinās māla vizitkartes un paši darbi. Un, protams, būs iespēja redzēt pirmās Rīgas galvas portretu un iztēloties senos notikumus šajā namā. ■

„Saulē brauca debesīs”: aktualizētas tautas gara mantojuma pamatvērtības

IK IK INFORMĀCIJA

Īsi pirms valsts jubilejas kino „Splendid Palace” pirmizrādi piedzīvoja latviešu animācijas klasiķes **Rozes Stiebras** jaunākā pilnmetrāžas animācijas filma „Saulē brauca debesīs”, kas tapusi kā režisores dāvana Latvijai simtgadībā. Filma veidota pēc latviešu tautas folkloras motīviem, un tās spraigos notikumus apdziedājuši Juris Kaukulis un „Jauno Jāņu orķestris”, bet lomas ierunājuši aktieri Kaspars Znotiņš, Vilis Daudziņš, Zane Daudziņa, Guna Zariņa, Ainārs Ančevskis, Dita Lūriņa un citi.

Filmas „Saulē brauca de-

besis” stāsts sākas, kad ķekatu jampadracī tiek nozagta Saules un Mēness meitiņa un, lai bērniņu atgūtu, izmisušie vecāki sauc palīgā cilvēkus. Nabašnieks apjož zobenu un kopā ar Meiteni un Brālīti dodas ceļā, lai stātos pretī gan mošķiem un ērmiem, gan pašu bailēm un slinkumam. Palīgiem dotas tikai trīs dienas: ja šajā laikā Saules meita netiks atrasta, viņa zaudēs savu spēku un kļūs par parastu meiteni. Seko briesmu un piedzīvojumu pilns ceļojums, kas ikvienam māca būt ne vien drosmīgam un attapīgam, bet arī izpalīdzīgam.

„Latvijas simtgadība pēkšņi ir pavērusi ceļu daudzām kultūras un mākslas nozarēm, īpaši jau

filmu mākslai, kas, šķita, jau tūlīt, tūlīt apstāsies vai izmirs pavisam. Nu ar jaunu spar un jauniem spēkiem tā piedzīvo atmodu, un arī mēs, filmas „Saulē brauca debesīs” uzņemšanas grupa, dodam savu pienesumu, aktualizējot mūsu tautas gara mantojuma pamatvērtības – tautasdziesmas. Īpaši esam likuši akcentu uz dziļākajām un cēlākajām, tādām, kas skar pašu esamības būtību, – Sauli kā dzīvības un gaismas devēju. Tomēr, tā kā filma domāta gan lieliem, gan maziem, tās stāsts ir sprāgs un piedzīvojumiem bagāts un netrūks arī smieklīgu epizožu,” stāsta režisore un filmas scenārija autore R. Stiebra.

Filmas producentis **Roberts**

Vinovskis uzsver: „Filma ir skatāma visā Latvijā, turklāt vienlaikus gan kinoteātros, gan mazākos kino izrādīšanas punktos. Tā nav ierasta prakse, bet mums likās ļoti svarīgi, lai pēc iespējas plašākam skatītāju lokam būtu iespēja sagaidīt valsts svētkus, kopā ar ģimeni noskatoties R. Stiebras jaunāko filmu.” Nākamajās nedēļās gan režisore, gan filmas veidotāju komandas pārstāvji dosies uz tikšanos ar skatītājiem Valmierā, Siguldā, Cēsīs, Liepājā, Ventspilī un citur. Filmu izrādīs vairāk nekā 100 vietās visā Latvijā. Plašāka informācija par reģionālajiem seansiem atrodama filmas mājaslapā www.saulebraucadebesis.lv. ■

Mūsu valodas avoti – izloksnes – 21. gadsimta sākumā

IK BRIGITA BUŠMANE

Valodniece

Izloksnēs, kas veidojušās vairākos gadsimtos un ir viens no galvenajiem novadnieciskās identitātes izpētes avotiem, laika gaitā sabiedriski politisko un ekonomisko apstākļu, arī subjektīvo faktoru iespaidā ir vērojamas dažādas izmaiņas, ietekmes, vairāku senu valodas parādību zudums. 20. gadsimtā latviešu valodas izloksnes ir apzinātas un pētītas, galvenokārt analizējot to fonētiskās, morfoloģiskās un leksiskās iezīmes salīdzinājumā ar literārās valodas parādībām. Ir publicēti dialektu atlanti, vārdnīcas, kas ietver plašas ziņas par izloksņu leksikas, fonētikas un morfoloģijas parādībām („Latviešu valodas dialektu atlants. Leksika” (1999); „Latviešu valodas dialektu atlants. Fonētika” (2013), Elgas Kagaines un Silvijas Raģes „Ērgemes izloksnes vārdnīca” trijos sējumos (1977–1983), Antoņinas Reķēnas „Kalupes izloksnes vārdnīca” divos sējumos (1998), Eduarda Ādamsona un Elgas Kagaines „Vainižu izloksnes vārdnīca” divos sējumos (2000), par vairākām izloksnēm, piemēram, Aknīstes, Popes, Galgauskas, Svētcima, Dignājas, Nīcas izloksni, arī izvērstāki apraksti).

Jauni, plašāki izloksņu pētījumi ir publicēti pēdējos divos gados. „Avoti vēl neizsīkst” – tā sauc 2016. gadā izdoto grāmatu par latviešu valodas dialektiem 21. gadsimta sākumā. Tās autore ir Latvijas Universitātes (LU) Latviešu valodas institūta valodnieces Anna Stafecka, Liene Markus-Narvila, Sarmīte Balode, Anete Daina un Daira Vēvere.

Grāmata „Avoti vēl neizsīkst” ir pirmais plašākais pētījums par latviešu valodas izloksnēm ne tikai lingvistiskā, bet arī sociolingvistiskā aspektā, kurā īpaša uzmanība ir pievērsta izloksnes dzīvotspējas saistībai ar vietējo kultūrvidi, ar parādību lietojumu dažādu paaudžu pārstāvju valodā, dažādās situācijās, atklājot iedzīvotāju attieksmi pret dzimto izloksni. Lai gūtu ieskatu latviešu valodas izloksnēs 21. gadsimtā, darbā ir ietverta vidus dialekta (Ērgemes, Vijciema, Strenču, Bārtas un Rucavas) iz-

“ Dzejnieks kā vārda mākslinieks stāv vārda un valodas sardzē. Bet valoda ir tautas dvēsele. Un tādā kārtā Dzejnieks kļūst arī par savas tautas dvēseles izpratēju un aizstāvi.

loksņu, libiskā dialekta (Ugāles, Popes un Svētcima) izloksņu, kā arī augšzemnieku dialekta (Beļavas, Litenes, Stāmerienas un Nautrēnu) izloksņu analīze salīdzinājumā ar senākiem dotumiem. Darbā gaitā izloksnēs kopumā ir aptaujāti 97 dažādu paaudžu izloksņu pārstāvji, kuru stāstījums lielākoties ir arī ieskaņots.

Bārtas, arī Rucavas izloksnes aprakstam, to dinamikas izziņai veltīts valodnieču Ievas Ozolas un L. Markus-Narvilas raksts „Ceļojums Bārtas valodā”, kas ietverts Liepājas Universitātes (LiepU) Kurzemes Humanitārajā institūtā (KHI) sagatavotajā un 2017. gadā publicētajā kolektīvajā monogrāfijā „Bārtas dzīpari. Valoda, kultūra, tradīcijas, ļaudis”. Arī šajā rakstā ir atsauces uz senākiem vākumiem izloksnēs, uz tautasdziesmu leksiku, bet tā pamatmateriāls ir jaunākie izloksnes ieraksti, kas veikti KHI folkloras un valodas ekspedīciju laikā 2013. un 2014. gadā un salīdzināti ar kaimiņizloksņu dotumiem.

Pētījumos izvirzīto mērķu īstenošanai ir ietverts konkrētā novada areālais un sociolingvistiskais raksturojums, kā arī izloksņu lingvistiskais apraksts dažādos (fonētiskajā, morfoloģiskajā, leksiskajā, cilmes) aspektos, bagātīgi ir iekļauti izloksņu paraugi – stāstījumi, atbildes uz dažādiem jautājumiem. Salīdzinot iegūto valodas materiālu ar līdzšinējiem pētījumiem, ir apzināta izloksņu dinamika, noskaidrots, kuras īpatnības vēl saglabājušās mūsdienās. Grāmatā „Avoti vēl neizsīkst” salīdzinājumam ir iekļautas atbildes arī uz 20. gadsimta otrajā pusē sagatavotās latviešu valodas dialektu materiālu vākšanas programmas jautājumiem par konkrētu leksēmu lietojumu 21. gadsimta sākumā.

Ilustrācijai – daži secinājumi par atsevišķu Bārtas izloksnes parādību lietojumu vai zudumu 21. gadsimta sākumā. Kā zināms, Bārtas izloksne kopā ar citām Lejaskurzemes izloksnēm izsenis ir bijusi bagāta ar vairākām, vēl 20. gadsimtā raksturīgām iezīmēm. No tām 21. gadsimta sākumā joprojām visu paaudžu pārstāvju valodā ir saklausītas platās e, ē skaņas darbības vārdu nenoteiksmes formās, piemēram, *nest, sēt, redzēt, gulēt*; vārdos ar stiepto intonāciju vērojama līdzskaņu kopas ln asimilācija, piemēram, *mells* (no *melns*), *pills* (no *pilns*), *villa* (no *vilna*); vecākās paaudzes valodā saklausīts mikstā r lietojums, piemēram, vārdos *grāvis, garums, kļaut*; nav konstatēta zemgaliskajām izloksnēm raksturīgā apaptikse, tas ir, īsa patskaņa iespraudums aiz tautosillabiska līdzskaņa r, bet dažkārt vērojamas tās pēdas – ir saglabāts īss patskanis r priekšā, piemēram, vārdos *verpa* (no *vēr-*

“ Izloksnes dzīvotspēja atkarīga no pašiem izloksnes runātājiem, no izloksnes glabātājiem – no viņu dvēseles un sirds skaidrības, prāta gudrības, novadnieciskās apziņas un lepnuma; tā atkarīga arī no paaudžu pēctecības, dzimtas un ģimenes tradīcijām, cilvēku likteņiem, kā arī no laicīgās varas tišas vai netišas labvēlīgās vai nelabvēlīgās darbības.

pa), *bernus* (no *bērnus*); vecākās, retāk vidējās paaudzes pārstāvju valodā konstatēts neregulārs no literārās valodas atšķirīgu lietvārdu celmu lietojums, piemēram, *ace* ‘acs’, *gove* ‘govs’, *žurks* ‘žurka’, *slieks* ‘slieka’, *reiza* ‘reize’; darbības vārdu ar -ot, -ēt vai -īt vietā palaikam tiek lietoti arī atsevišķi vārdi ar izskaņu -āt, piemēram, *dancāt* ‘dancot’, *šūpāt* ‘šūpot’, *rīvāt* ‘rīvēt’, *skraidāt* ‘skraidīt’; retumis vēl konstatēts darbības vārdu pagātnes ē-celmu lietojums, piemēram, *aude* ‘auda’, *vede* ‘veda’; nav fiksētas senākās darbības vārdu formas ar iespraustu refleksīvo elementu (piemēram, folklorā sastopamās formas *nosakliegt, sasaraļa*); ir fiksēta senākā vīriešu dzimtes instrumentāla forma ar galotni -is, piemēram, *trejis ziedis* ‘trejiem ziediem’, *ilgis gadis* ‘ilgiem gadiem’. Piebilstams, ka vislabāk līdz mūsdienām izloksņu iezīmes ir saglabājušās Latgalē. Par to liecina grāmatā „Avoti vēl neizsīkst” ietvertais Nautrēnu izloksnes materiāls.

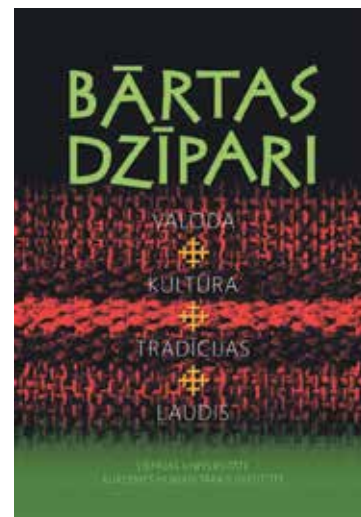
Pētījumu autore ir secinājusi, ka latviešu valodas vēsturiskie teritoriālie dialekti 21. gadsimta sākumā, par spīti sociālajām pārmaiņām padomju laikā (pārcelšanās no individuālajām mājām uz ciematu centriem, pilsētām u. tml.), Latvijā vēl daļēji, galvenokārt vecākās paaudzes valodā, ir saglabājušies, resp., ir konstatētas izloksņu tipiskākās iezīmes, bet spilgtākās parādības, kas novados bijušas raksturīgas 19., 20. gadsimtā, saklausāmas arī vidējās vai pat jaunākās paaudzes pārstāvju runā. Bet, ņemot vērā plašsaziņas

līdzekļu ietekmi un iedzīvotāju migrāciju 21. gadsimta sākumā, dialekti, izloksnes pārveidojas un nivelējas, vērojama izloksņu literarizācija. Ir atzīts, ka izloksņu dzīvotspēju lielā mērā ietekmē vietējā kultūrvidē, tradīcijas. Konstatēts arī, ka vairāku senāku leksēmu lietojums 20. gadsimta beigās, 21. gadsimta sākumā reizē ar Latvijas neatkarības atjaunošanu, kad atdzimst, piemēram, tautastērpa lietošanas tradīcija, novadu tradicionālo ēdienu gatavošana, ir kļuvusi aktuālāks.

Liela nozīme izloksņu saglabāšanā ir izloksņu īpatnību lietojumam ģimenē un sabiedrībā, pagastu aktīvo darbinieku – skolotāju, bibliotekāru, muzeju, etnogrāfisko ansambļu vadītāju – iesaistei novada valodas, vēstures, etnogrāfijas apzināšanā un popularizēšanā. Valodniece Benita Laumane atzīst, ka „izloksnes dzīvotspēja [...] atkarīga no pašiem izloksnes runātājiem, no izloksnes glabātājiem – no viņu dvēseles un sirds skaidrības, prāta gudrības, novadnieciskās apziņas un lepnuma; tā atkarīga arī no paaudžu pēctecības, dzimtas un ģimenes tradīcijām, cilvēku likteņiem, kā arī no laicīgās varas tišas vai netišas labvēlīgās vai nelabvēlīgās darbības”.

Nozīmīgs ir arī rakstnieku un dzejnieku devums novada izloksnes saglabāšanā. Jau kopš 19. gadsimta vidus, 20. gadsimta sākuma ir zināmi vairāki autori, piemēram, Ernests Dinsbergs, Jēkabs Janševskis, kas savos darbos ir ietvēruši daudzas izloksņu iezīmes, it īpaši savdabīgo leksiku. Pēdējos gadu desmitos šajā skatījumā vēra ņemams ir dzejnieka un rakstnieka Olafa Gūtmaņa (1927–2012) ieguldījums. Mūža pēdējās desmitgades pavadīdams Jūrmalcie-

“ Liela nozīme izloksņu saglabāšanā ir izloksņu īpatnību lietojumam ģimenē un sabiedrībā, pagastu aktīvo darbinieku – skolotāju, bibliotekāru, muzeju, etnogrāfisko ansambļu vadītāju – iesaistei novada valodas, vēstures, etnogrāfijas apzināšanā un popularizēšanā.

Bārtas, arī Rucavas izloksnes aprakstam, to dinamikas izziņai veltīts valodnieču Ievas Ozolas un Lienes Markus-Narvilas raksts „Ceļojums Bārtas valodā”, kas ietverts LiepU KHI sagatavotajā un 2017. gadā publicētajā kolektīvajā monogrāfijā „Bārtas dzīpari. Valoda, kultūra, tradīcijas, ļaudis”.

mā (Nīcā), viņš, kā pats raksta, bija iesaistījies šajā vējiem un vētrām atklātajā Kurzemes krastā, ikdienā ieklausījies ļaužu valodā. Un ir jūtams, ka novada valodas iesaistījums viņa darbos ir viena no būtiskākajām to iezīmēm. Apstiprinājumu tam sniedz valodnieces Birutas Petres šogad publicētā grāmata „Olafa Gūtmaņa dzejas vārdi”, kas latviešu valodā ir pirmā viena dzejnieka valodas vārdnīca. Tajā daudzi vārdi minēti ar norādi, ka ir apvidvārdi. Jāpiezīmē, ka ļoti bagātīgi izloksnes vārdus (to skaits tuvojas trim simtiem) O. Gūtmanis ir ietvēris savā Jūrmalciešam veltītajā rakstiskajā pieminekli – kultūrvēsturiskajā aprakstā „Jūrmalciešs”, kas publicēts 2001. gadā. Tas liecina, ka rakstniekam bija ne tikai vēlme apzināt, izziņāt novada vārdu krājumu, to fiksēt, iedzīvināt, bet arī just atbildību par to, lai šīs valodiskās bagātības neizzustu, saglabātos nākamajām paaudzēm. Pēc literatūrzinātnieka Edgara Lāma atzinuma (rakstā par O. Gūtmaņa dzejas valodu), „Dzejnieks kā vārda mākslinieks stāv vārda un valodas sardzē. Bet valoda ir tautas dvēsele. Un tādā kārtā Dzejnieks kļūst arī par savas tautas dvēseles izpratēju un aizstāvi”.

Nobeigumā jāpiebilst, ka pašlaik kopā ar lietuviešu valodniekiem top liels, fundamentāls darbs – vēl abu dzīvo baltu valodu atlants. Tajā tiks ietverts izloksņu materiāls, kas liecina gan par kopīgo, gan atšķirīgo kā leksikā, tā semantikā un kas būs noderīgs ne tikai valodniekiem, bet arī radniecīgu nozaru pētniekiem dažādu kultūrvēsturisku jautājumu risināšanai. 2013. gadā ir publicēta atlanta pirmā daļa – „Baltu valodu atlants. Baltu kalpu atlasas. Baltic Languages. Leksika 1: flora”. ■

TURPINĀM

iespiestās un elektroniskās avīzes „Izglītība un Kultūra”, elektronisko žurnālu „Pirmsskolas Izglītība” un „Vecākiem”, iespiestā žurnāla „Praktiskie Rokdarbi” un laikraksta „KultūrZīmes” 2019. gada abonēšanas kampaņu REDAKCIJĀ. KOMPLEKTĀ IZDEVĪGĀK!

Abonēšanas cenas 2019. gadam: laikraksts „Izglītība un Kultūra” un elektroniskie izdevumi „Pirmsskolas Izglītība” un „Vecākiem”, kā arī „Praktiskie Rokdarbi”, „KultūrZīmes”

N. p. k.	Nosaukums / Mēnesis	I	II	III	IV	V	VI	VII*	VIII	IX	X	XI	XII
1.	IK	6,65	16,15	32,30	39,90	47,50	52,25		57,00	61,75	66,50	71,25	71,25
2.	VEC	2,70	5,40	8,10	10,80	13,50	16,20		21,60	24,30	27,00	28,00	28,00
3.	IK + VEC	9,35	21,55	40,40	50,70	61,00	68,45		78,60	86,05	93,50	99,25	99,25
4.	IK + VEC + KZ	10,95	24,75	45,20	57,10	69,00	78,05		91,40	100,45	109,50	119,00	119,00
5	PI + VEC	6,20	12,00	21,00	24,80	31,00	37,20		49,60	50,90	52,50	58,00	58,00
6	PI + VEC + KZ	7,80	15,20	25,80	31,20	39,00	46,80		62,40	65,30	68,50	77,00	77,00
7.	IK + PI + VEC	12,85	28,15	53,30	64,70	78,50	89,45		106,60	112,65	119,00	129,25	129,25
8.	IK + PI + VEC + KZ	14,45	31,35	58,10	71,10	86,50	99,05		119,40	127,05	135,00	149,00	149,00
9.	IK + KZ	8,25	19,35	37,10	46,30	55,50	61,85		69,80	76,15	82,50	91,00	91,00
10.	IK + PR		19,80		47,20		62,82		71,22		84,37		93,00
11.	IK + PR + KZ		23,00		53,60		72,42		84,00		100,37		113,00
12.	IK + PR ar pielikumiem						66,78						102,00
13.	IK + PR ar pielikumiem + KZ						76,38						122,00
14.	IK + PI + VEC + PR		31,80		72,00		100,00		120,82		136,87		151,00
15.	IK + PI + VEC + PR + KZ		35,00		78,40		109,60		133,62		152,87		171,00
16.	IK + PI + VEC + PR ar pielikumiem						103,98						159,00
17.	IK + PI + VEC + PR ar pielikumiem + KZ						113,58						179,00
18.	IK + VEC + PR		25,20		58,00		79,02		92,82		111,37		121,00
19.	IK + VEC + PR + KZ		28,40		64,40		88,62		105,62		127,37		140,20
20.	IK + VEC + PR ar pielikumiem						82,98						129,00
21.	IK + VEC + PR ar pielikumiem + KZ						92,58						149,00
22.	PI + VEC + PR		15,65		32,10		47,77		63,82		70,37		80,00
23.	PI + VEC + PR + KZ		18,85		38,50		57,37		76,62		86,37		99,00
24.	PI + VEC + PR ar pielikumiem						51,73						87,00
25.	PI + VEC + PR ar pielikumiem + KZ						61,33						107,00

„Izglītība un Kultūra” — IK (iespiesta vai elektroniska), „Vecākiem” — VEC, „Pirmsskolas Izglītība” — PI, „Praktiskie Rokdarbi” — PR, „KultūrZīmes” — KZ

* Jūlijā laikraksts un tā pielikumi neiznāk ne drukātā, ne elektroniskā formātā

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija izsludina atklātu konkursu uz rektora amata vietu

Pretendenti izvirzītās prasības un iesniedzamo dokumentu saraksts atrodami Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas mājaslapas www.rta.lv sadaļā „Akadēmija / Vakances”.

Pretendenti dokumentus aizlīmētā aploksnē ar norādi „Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas Rektora vēlēšanu komisijai” no 2018. gada 26. novembra līdz 2018. gada 18. decembrim plkst. 17.00 personiski iesniedz Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas kancelejā Atbrīvošanas alejā 115 (326. kabinetā) Rēzeknē, LV-4601.

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas rektora vēlēšanu nolikumu var iepazīt Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas mājaslapā www.rta.lv (sadaļā „Akadēmija / Dokumenti”). Informācija pa tālr.: **26539353**.

KURSI, SEMINĀRI

22. novembrī

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Līdzdalību veicinoša pieeja mācību procesā” (5. grupa) 1.–6. klases skolotājiem.

Rīgas Imantas vidusskolā Kurzemes prospektā 158 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks RIIMC organizēti kursi „Produktīva mācību stunda 1.–6. klasē” (9. grupa) 1.–6. klases skolotājiem.

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Kritiskās domāšanas praktiskums pedagogu prasmju pilnveidei” (4. grupa) 1.–6. klases skolotājiem.

Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultātē Jelgavas ielā 1 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Skolēnu radošuma un domāšanas attīstīšana ģeogrāfijas apgaves mācību procesā” ģeogrāfijas skolotājiem.

23. novembrī

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 9.00–14.00 notiks kursi „Pedagogu sadarbības veicināšana mācību procesa īstenošanā pirmsskolā” (4. grupa) pirmsskolas izglītības iestāžu skolotājiem.

Informāciju tehnoloģiju centrā Brīvības ielā 49/53 (4. stāvā) Rīgā plkst. 10.00–13.00 notiks RIIMC organizēts seminārs „Sistēmas KAVIS izmantošana darba organizācijā” (4. grupa) skolu direktoriem, pirmsskolu vadītājiem, vietniekiem, lietvežiem.

22. un 23. novembrī

VISC Strūgu ielā 4 Rīgā notiks profesionālās kompetences pilnveides kursi skolu koru diriģentiem un vokālo ansambļu vadītājiem.

23. un 24. novembrī

J. G. Herdera Rīgas Grīziņkalna vidusskolā Lauku ielā 9 Rīgā notiks pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kursi robotikas jomā (1.–6. klase).

24. novembrī

Latvijas Organiskās sintēzes institūtā Aizkraukles ielā 21 Rīgā notiks praktiskās ievirzes

seminārs „Beta”.

VISC Strūgu ielā 4 Rīgā notiks pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kursi folkloras skolotājiem (1. nodarbība).

26. novembrī

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Mērķtiecīga mācību uzdevumu plānošana un īstenošana” vēstures un sociālo zinību skolotājiem.

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks seminārs „Novada olimpiādes tēma” pamatskolas matemātikas skolotājiem.

27. novembrī

Rīgas 13. pirmsskolas izglītības iestādē „Ābecītis” Altonas ielā 1 Rīgā plkst. 9.00–12.00 notiks RIIMC organizēts metodiskās dienas seminārs „Ceļš uz mūsdienīgu pieeju izglītībā: kā tas ir pie mums?”.

CITI NOTIKUMI

24. novembrī

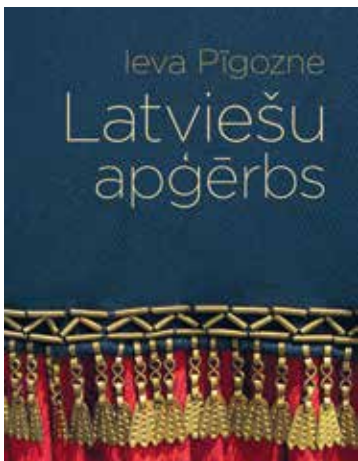
Lielajā ģildē Amatu ielā 6 Rīgā plkst. 19.00, svinot Baltijas valstu simtgadi, notiks unikāla performance – uz skatuves vienlaikus kāps triju Baltijas valstu diriģenti un trīs orķestri, kuri atskaņos amerikāņu mūsdienu komponista Maikla Dohertija (*Michael Daugherty*) divdaļīgo simfoniju „Laika mašīna”. Šis koncerts iekļauts Baltijas simfoniskajā festivālā, kas norisinās jau trešo reizi un kurā apmeklētāji varēs baudīt katras Baltijas valsts komponistu skaņdarbus. Festivālu rīko Igaunijas valsts simfoniskais orķestris galvenā diriģenta Nēmes Jervi (*Neeme Järvi*) vadībā, Latvijas nacionālais simfoniskais orķestris galvenā diriģenta Andra Pogas vadībā un Lietuvas valsts simfoniskais orķestris galvenā diriģenta Gintara Rinkēviča vadībā. Koncertu izcels arī spilgta scenogrāfija, kuru veidos režisors Dāvis Šimanis kopā ar gaismu mākslinieku Mārtiņu Feldmani un māksliniecī Agni Menniku. Pirms koncerta (plkst. 17.30) ikviens apmeklētājs aicināts iesaistīties jau tradicionālajā Oresta Silabrieža vadītajā pasākumā „Pirmskoncerta sarunas”. ■

Unikāls izdevums par latviešu apģērbu

Bagātīgi ilustrētā grāmata „Latviešu apģērbs” Ieva Pigozne, kultūrvēsturniece, latviešu apģērba vēstures pētniece un mākslas zinātnieci, īsi un trāpīgi izstāta latviešu apģērba vēsturi. Pirmo reizi par latviešu apģērba vēsturi ir rakstījusi viena autore. Iepriekš, Latvijas brīvvalsts laikā, ir iznācis trīs autoru kopdarbs „Levads latviešu tautas tērpu vēsture” (1936).

„Latvijā tradicionālajam apģērbam ir bijusi un vēl aizvien ir svarīga simboliska loma nacionālā vērtību un kultūras mantojuma saglabāšanā un tautas vienotības stiprināšanā,” atzīst I. Pigozne. Viņas darbs „Latviešu apģērbs” atspoguļo visu latviešu apģērba vēsturi aptuveni 1000 gadu ilgā laikposmā no tā pirmsākumiem līdz mūsdienām, kopā ar ziņām par tērpiem gūstam ieskatu arī mūsu tautas vēsturē. Ļoti svarīgi, ka autore ir mēģinājusi hronoloģiski izsekot apģērba vēsturei gadsimtu garumā. Šajā grāmatā parādīts, kāds apģērbs bija senāk un kā tas mainījies līdz pat 19. gadsimta beigām, kā tas kā tautastērps attīstījies turpmāk.

Apģērba vēsture nav tikai izsekošana norisēm katra vēsturiskā perioda modē, tā ir arī apģērba izgatavošanā izmantoto rokdarbu

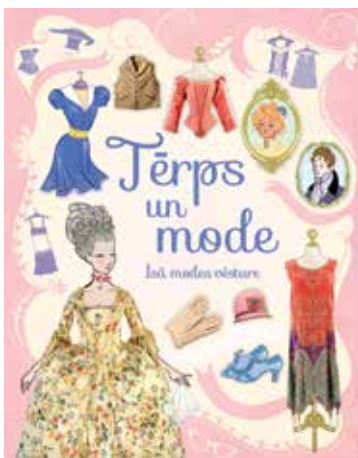

attīstības un amatniecības prasmju vēsture. Lielā mērā tā ir sieviešu vēsture, jo par to, kā agrāk klājās sievietēm, vēsturisku liecību ir samērā maz. Lai gan grāmatas saturs pilnīgi pamatots jaunākajos zinātniskajos pētījumos, tā ir uzrakstīta labā, lasītājam saprotamā valodā, un to var lasīt gandrīz kā stāstu.

Izdevums ir lielisks izziņas avots visiem tiem, kurus interesē Latvijas pagātne, kuri vēlas saglabāt un kopt tautas kultūras mantojumu. Tā ir arī labs padomdevējs visiem, kuri domā par sava tautastērpa izgatavošanu, kā arī palīgs jau pieredzējušiem tautastērpa valkātājiem. ■

Izzini modes vēsturi

Bagātīgi ilustrētā grāmata „Tērps un mode” lasītāju aizvedīs aizraujošā ceļojumā, kura laikā būs iespējams izsekot norisēm modes vēsturē. Lasītājs gūs īsu ieskatu, kā, tērptoties izsmalcināta auduma apģērbā un greznojoties dārgakmeņiem un rotām, modi noteikuši senās pasaules monarhi, kā 16. gadsimtā modi ietekmējusi strauji augoša tirgotāju un zemes īpašnieku vidusskīra, bet daudzas sievietes atdarinājušas Elizabetes I bālo sejas toni, krāsojušas rudus matus vai valkājušas sarkanu parūku un tērpušās kleitās ar milzīgām mežģīņu apkaklēm. Savukārt viktoriāņu jaunkundžu vidukli ieskāvušas ārkārtīgi ciešas korsetes. Tā grāmatā izsekots modes smalkumiem gadsimtu garumā, atklājot arī mūsdienu modes tendences.

Izdevuma beigās modes attīstības ainu atspoguļo modes laika linija, kurā koncentrēti un uzskatāmi parādīts, kā gadsimtu gaitā mainījušies modes stili un kas to ietekmējis. ■

Apgāda „Zvaigzne ABC” pieaugušo neformālās izglītības iestāde „Skolu informācijas centrs” aicina pieteikties pedagogus uz profesionālās pilnveides kursiem „Kompetenču pieejā balstīts mācību process pirmskolā” š. g. 27. novembrī (A programma; 7 stundas); „Mācību priekšmeta „Literatūra” laikmetīga īstenošana vispārīzglītojošajās skolās” (A programma; 6 stundas) š. g. 10. decembrī. Maksa par kursiem – 10 EUR. Sīkāka informācija un pieteikšanās – www.zvaigzne.lv sadaļā „Skola → Pedagogiem → Semināri un tālākizglītības kursi”.

Jautri eksperimenti

Vijas Znotiņas grāmata „Jautri eksperimenti bērniem kopā ar vecākiem”, bērniem kopā ar vecākiem (arī skolotājiem) eksperimentējot un pārbaudot atbilžu patiesumu, piedāvā meklēt atbildes uz dažādiem jautājumiem.

Autore saprotamā valodā izskaidro, kā notiek process, piemēram, kā no kartupeļa var iegūt gaismu, kā pagatavot saldējumu polietilēna maisiņā, vai kā darbotas lietas, kuras radītas eksperimenta laikā, piemēram, kompass, pašdarināts gaisa mitruma mēritājs u. c.

V. Znotiņa rosina mājās radīt laboratoriju un izgatavot dažādas lietas; pētīt dabu, piemēram, noskaidrot koka vecumu, izmērīt koka augstumu ar Bormaņa spieķīti, izgatavot saules pulksteņi; kļūt par mākslinieku, darinot stabulītes no salmiņiem, apelsīnu smaržas bumbas vai apelsīnu sveces; dziedēt sēklas un pagatavot veselīgus salātus; uzfilmēt multfilmu un noķert elektrības zagli.

Grāmata piedāvā gan vērtīgu izziņas materiālu, kas papildina eksperimentu laikā iegūtās atbildes, gan jautru kopā būšanu, eks-

perimentos izmantojot ikvienā mājā atrodamas lietas. ■

Kā palīdzēt bērniem izdzīvot sarežģītas emocijas

Grāmatas „Brašais Moriss. Nedēļa kājām gaisā” autors Kārlis Jūhans Forsēns-Ērlins (Carl-Johan Forssen Ehrlin; 1978), izmantojot biheiviorālās psiholoģijas tehnikas, stāsta, kā pieaugušie kopā ar bērniem var pārvarēt dažādus ikdienā sastopamus izaicinājumus. Vecāki un pedagogi pēc grāmatiņas izlasīšanas varēs ar bērnu pārrunāt, kā Moriss, pavisam parasts puika, atrisina sarežģītas situācijas bērnudārzā, rotaļlaukumā un mājās, un iedrošināt bērnu pārvarēt līdzīgas situācijas.

Morisam patīk kāpt kokos,

braukt ar divriteni un rotaļāties ar draugiem. Viņa ģimene nesen pārcēlusies uz citu dzīvesvietu, un pirmā nedēļa jaunajā pilsētā puikam sagādā daudz agrāk nepiedzīvotu emociju. Vienā mirklī dzīve ir sagriezusies kājām gaisā! Par laimi, tuvumā allaž ir cilvēki, kas palīdz pārvarēt satraukumu un rast risinājumu. Moriss sastopas ar jaunu pieredzi, mācoties pārvērst bēdas priekā un bailes smieklos. Viņš apgūst prasmi vienā acumirklī atbrīvoties no sāpēm, iegūt drosmi tumsā...

Šī grāmatiņa palīdzēs vecā-

kiem un pedagogiem kopā ar bērniem pazīt emocijas, kuras savā pieredzē, iespējams, ir izdzīvojuši arī pieaugušie. ■

Apgāda „Zvaigzne ABC” izdevumi 2018. gada OKTOBRĪ

- ◆ Латышский язык. Latviešu valoda. Grāmata latviešu un krievu valodas apguvei
- ◆ E. Ziediņš. Vācu valoda trīs mēnešos. Valodas apguves īsa kurss (atk.)
- ◆ M. Esserts. Bruņutehnika Baltijā. 1915–1941
- ◆ Zaķens Ziķeris iepazīst krāsas
- ◆ Zaķens Ziķeris mācās skaitīt
- ◆ Zaķens Ziķeris mācās būt vērīgs
- ◆ Zaķens Ziķeris atrod draugus
- ◆ Iepazīsti dzīvnieku pasauli! Gludāmgrāmatiņa
- ◆ Es mācos zīmēt dzīvniekus + 5 zīmuli
- ◆ Dz. Rinkule-Zemzare. Kikerīki. Māksliniece Margarita Stāraste
- ◆ V. Plūdons. Zaķīšu pirtiņa. Māksliniece Agija Staka
- ◆ Gudru ņēmu padomiņu. Latviešu folkloras bērniem (atk.)
- ◆ Kārlis Jūhans Forsēns-Ērlins. Brašais Moriss. Nedēļa kājām gaisā

- ◆ T. Parvela. Kepler62. Atklājēji. 4. grāmata
- ◆ J. Nesbē. Doktors Proktors un Lielā zelta laupīšana
- ◆ K. S. Lūiss. „Rītausmas ceļnieka” brauciens. Nārnijas hronikas, 5
- ◆ Dž. Kinnijs. Sabrukums. Grega dienasgrāmata, 13
- ◆ S. de Mari. Haniņa. Mēmā ragana
- ◆ Dž. Patersons, K. Grābensteins. Peles vārds
- ◆ D. Benediktuss. Atgriešanās Septiņjūdžu mežā (atk.)
- ◆ Latvija. Kartītes ar 600 visdažādākajiem jautājumiem
- ◆ V. Znotiņa. Jautri eksperimenti bērniem kopā ar vecākiem
- ◆ Matemātikas spēles gudriem bērniem
- ◆ Lookbook meitenēm. Satriecoši lieliski modes ceļvedis ikvienai
- ◆ L. Vinogradova. Izelpas. Stāsti
- ◆ D. Avotiņa. Soliņš pie Salacas
- ◆ T. Kreicbergs. Lopu ekspre-

- ◆ sis. Romāns (brošūra)
- ◆ G. Andrejevs. Man dāvātais laiks
- ◆ K. Dž. Tjūdora. Krīta vīrs. Romāns
- ◆ A. Azimovs. Otrais Fonds. Romāns
- ◆ K. Makintoša. Es tevi redzu. Romāns
- ◆ P. Baka. Mūžīgais brīnums. Romāns
- ◆ F. Aksats. Vienīgā izeja. Romāns
- ◆ H. Mantela. Vilku nams. Romāns
- ◆ Dž. K. Džeroms. Trīs vīri laivā (atk., sējums)
- ◆ Pasmaidi pasaulei. Radošā meditācija
- ◆ Tauriņa ēna. Radošā meditācija
- ◆ Saules mandalas. Radošā meditācija
- ◆ D. Makfilamijs. Budisms būtībā. Intuitīvs ievads
- ◆ I. Pigozne. Latviešu apģērbs
- ◆ Latvijas 100 skaistākās vietas
- ◆ Jaunā laikmeta gadagrāmata 2019